

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1907

491 ~~392~~-8
L61

3666

ВОЗВРАТИТЕ КНИГУ НЕ ПОЗЖЕ

обозначенного здесь срока

31	25/10/77			
65	3/11/78			

2010

2002

99-8
491.542-82
L-62

7

ԼՈՒՍԱԲԵՐ

Ա. ՏԱՐԻ

ԱՅՐԲԵՆԱՐԱՆ ԵՒ ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ԿԱԶՄԵՑԻՆ

ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ, ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՊՕՏԿԵՐԱԶԱՐԳԵՑ

Վ. ԱՍԻԿԵԱՆ

Մեր ինքնուրոյն ու փոխադրած յօդածների, ինչպէս եւ մեր նկարների արտատպութեան իրատունքը վերապահած է

Թ Ի Յ Լ Ի Ս

ԵԼԵԲՏՐԱԶԱՐԺ ՏՊԱՐԱՆ ՕՐ. Ն. ԱՂԱՆԵԱՆԻ, ՊՕԼԻՑ. 7

1907

(81)

11791

491.542-8

L-61

Ա Յ Բ Բ Ե Ն Ա Ր Ա Ն

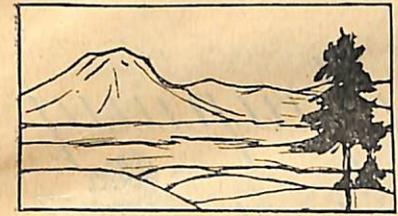
ա

ա ա ա

ա ա ա

ա

ա ա

ա ա թ

թ

թ թ

1006
26431

ա ա ա, ա ա թ, ա թ ա

կ ա թ ա թ ա կ

կ կ

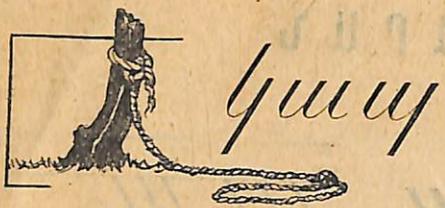
կ ա թ ա ա կ ա թ

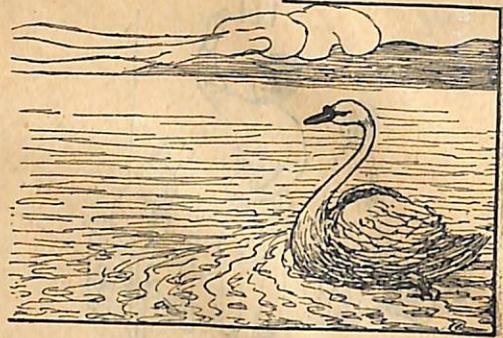
կ ա ա կ ա թ ա

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԳՐԱԴԱՐԱՆ

Կապ

պ պ պ

պապ, պար,

պառ, պակաս,

պարսպ սարսպ կարսպ

կապիկ արի-արի

ի ի ի

արի, արի, սարի,

կիր, կերակր, սարակր

սասի, արի կասի

արի, կասիկ, սար արի

սարիս, սարս սարսարի

պիկ

ք ք ք

քաք, քարի,

կարքար, կարքակ,

կրաքար կարքառ, քարիկ սասիկ

քարի, քար կարկարի

Տար Տ Տ

Տարիք, սրճար, սարակ,

Տառ, Տարակ, Տի, տի,

կրաքար Տի սասիք

արի, Տի կարճիք Տարիք քառ

Տի Տիաճիք քարքակ կար

Կարաս, կապիկ, ճաքիք

կ ա ը ա ս, կ ա պ ի կ, մ ա տ ի տ

կ ա ը ա ս պ ի ճ ք

կ ա ը ս պ ի մ տ

ասան, արան, տատիկ, պապիկ
մի կիսատ տիկ
տար կարի
ասա՝ «տիկ, տիկ, պարսատիկ»
մի ամիս մի պարապի
կիրակի արի պստմի
ապա մի կատակ արան
արի մաստակ տամ
պատի տակ մի մասրի կար
տատիս պիտի միս տապակի
մաս-մաս արա տար

սա	պա	կա	ըա	տա	մա
սի	պի	կի	ըի	տի	մի
աս	ապ	ակ	ար	ատ	ամ
իս	իպ	իկ	իր	իտ	իմ

ճ ո ճ ո

ո ո

մ ո մ ո

կոկ, կոպ, կոպիտ, տոտ, կորկոտ, տոպրակ
պոկի, կորի, կոտրի, կոտորի

կորի, մի պոկի ճոքիս

մի պարապի մոմի տակ
մի տոմսակ տամ, տար պապիս

կալ

կ ա լ

լ լ

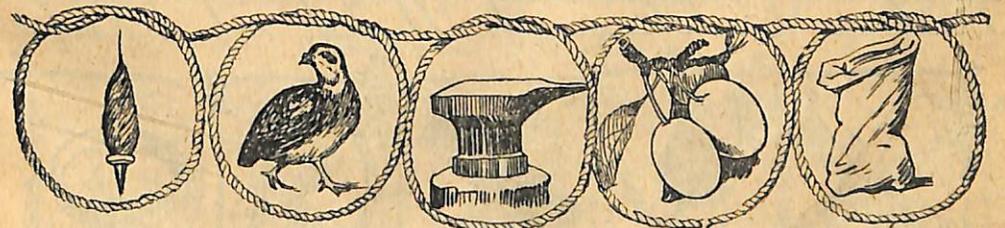
լ

սալ, լար, լոր, միլ, իլիկ, պալատ, լակոտ

մի սալարի, կալ արսա

արի, սալոր տամ, մի լար
մի սիպտակ պալատ

Տրտրակ ր

ր ր

մ ը տ ր ա կ ը
մըկրատ, կըրպակ, կըտոր,
կըլոր, տըկար, սըրամիտ
կըրակ արա
կըտորը տար, կըտորի
կալը մըտի, պըտըտի
տըկըր պըստիկը կը մըրսի

սը պը մը տը ըը կը լը
ս պ մ տ ր կ լ

ա պրպրիկ, Տի կրկրմա

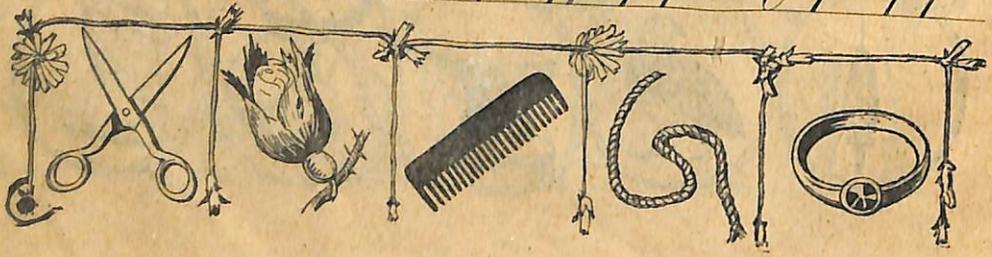

նամակ նամակ

ն ն ն ն

աման, պարան, պարոն, պանիր, սապոն
կին, տիկին, տանտիկին, մատանի, սանըր
տիկնիկին նանիկ սաս
նանըս իլիկ պիտի մանի
նապաստակը կոկոն կը սիբի

պարունը քրնակ պիպի նրխարի

նալակ լ

լ լ

ն ա լ ա կ լ
նալ, կալ, լալ, ալան, սալան, կարալան

տալար, կըտալ, անիլ, սըրլակ
տանտիկինը լալ պատիլ տըլալ
անպիտան ալանակըս կորալ
կարալանը մըտալ անապատ
մըկնիկը պանրի կըտորը տարալ

քալարը ընխալ արպը

ռ լ լ ռ լ
ռ լ լ ռ լ

ռ լ լ ռ լ

լոլ, լոլսին, լոլսամոլտ, տոլն, սոլը, ոլըր, կատոլ,
կըկոլ, անասոլն, ոլսոլմարան

Տոկը առը պրալ ոլնի

կոլտ տոլը, կոլ տոլը
կատոլն պսպիկի ոլսին
կարկոլտը արտը տարալ
մի սիրոլն մանոլկ կար լոլսամոլտոլմ
կըկոլն ասալ «կոլ-կոլ, կոլ-կոլ»

Մասիս սարը

Մ ա Մ Միրան, Մրասկ, Մասուն:

Մ հ ա Մ հ Միրա, Մ հ ն ն ա, Մ հ ն ր:

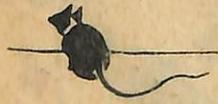
Մ Տ Մ Մարիա, Մ Տ ն ա, Մ Մ ա ր:

- Մ ա Մ արի կատարը մըտաւ ամպի տակ:
- Մ ա Մ րի ուսումնարան ու պարապի:
- Մ մ Մ արկոսը ուսումը պիտի աւարտի ապրիլին:

Մ ու կ ն ու մ ա ն ու կ ը

- Մ ի սիրուն մուկ մըտաւ նըստարանի տակ:
- Մ ո՛ւկը, մ ո՛ւկը, ն ա ն ի, ա ս աւ մ ա ն ու կ ը:
- Մ ը կ ա ն ը կ ա տ ու ն կ ա շ աւ, տ ար աւ:

— Մ ո՛ւկը, ի մ լ աւ մ ու կ ը, ն ա ն ի, տ ո՛ւր ի մ մ ու կ ը, — ը ս կ ը ս աւ լ ա լ մ ա ն ու կ ը:

Ժ թ Ժ թ Ժպայիս, Ժպանիս:

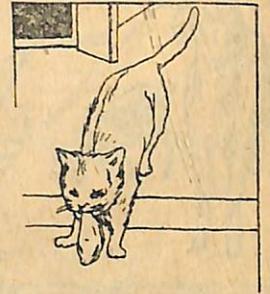
Կ կ Կ կ Կուր, Կարին, Կանաք:

Ա պ Ա պ Ա պ արկաւարան:

Ս Ծ ր Ս Ծ Ս Ծ ր ա ն, Ս Ծ ա ը ը:

Ը ը Ը ը Ը ը ն ն ի կ, Ը պ ա յ ի ս:

- Ի ի Ի մ մ ա տ ի տ ր տ ր ի Ա ը ա ի կ ի ն:
- Կ կ Կ ա տ ու ն մ ի ս ը տ ար աւ:
- Պ պ Պ ը ա տ ի կ Մ ար ի ա մ ը մ ի ս ի ը ու ն ս ա ն ը ը ու ն ի:
- Տ տ Տ ի կ ի ն ը Տ ի գ ը ա ն ի ն տ ար աւ տ ու ն:
- Ն ն Ն ը ս տ ի լ ա մ պ ի տ ա կ ու ն ը կ ա ը ի:

Կ ա տ ու ն՝ մ ի ա ո՛ւ, մ ի ա ո՛ւ:
Ու կ ի կ ը՝ մ ը կ ը կ ը՝ կ ը՝, մ ը կ ը կ ը՝ կ ը՝:

Իրկու Բակ Բ

Երկու Ելակ Ե

Երկան, Երկիր, Երկար, Երամ, Ելարան

Մի աման Ելակ:

Հուսինը Ելակ:

Հորի Երամը Ետ Եկակ:

Պատուտակը Ելակ պատը:

Նամակը Ես կը տամ պարոնին:

ԵԼ=Ե

Ե Ե

Մորի և Ելակ: Տատը և պապը:

Տարի և ամիս: Սանրը և սապոն:

Ե

Ե Ե

Երկու ուլ Ելան կտուրը:

Մարիամի և Ելան Բլան:

ՊԸՍՏԻԿ ՆԱՊԱՍՏԱԿԸ

Կար մի սիրուն պըստիկ նապաստակ:
Նըրա մայրը կորակ:

Նա ման Եկակ արտում, ման Եկակ
Երկար ու իրիկունը տըրտում Ե-
կակ մըտակ մասրու տակ:

Մէկ կոպէկ Է

Մէկ կոպէկ Է

Կէտ, Կէս, սէր, տէր, տէրտէր, տանուտէր, նըլէր, ըոպէ

Մանրը կիս քարիկան:

Կատարինէն սիրում է իր տիկնիկը:

Նունէ, ուր էր Երէկ իրիկուն:

Սուտի տունը կըրակ ընկակ, ասին՝

սուտ է:

Է

Է Է

Էլի լուսինը մըտակ ամպի տակ:

Է՛սպէս Էլ կարկուտ:

Էս նըկարը Նոր-Տարուն պապիս նըլէր պիտի տամ:

Ես կը տամ:	Ետ տար:	Ել, պատմի:
Էս կը տամ:	Էտ տար:	Էլ պատմի:

ՍԸՐԱՄԻՑ ՍՈՒՐԷՆԸ

Ուրէնը մէկ կոպէկ է տանում կըրպակ
ու ասում.

—Մէկ լակ մըտրակ տուր, Երկու կարմիր
մատիտ տուր, մէկ Երկար պարան տուր,
մէկ սիրուն տիկնիկ տուր, կէս կոպէկ
Էլ Ետ տուր:

Ն ե տ ե=է

սեր, սեպ, աւել, պատկեր, ընկեր, ըստեր, կոտեմ

Ներկարարը ամեն տեսակ ներկեր ունի:

Ընկերըս ուսման սաստիկ սէր ունի:

Արսէնի երեսը մըրոտել է:

Ներսէսը ինը տարեկան է:

Տիկինն ու պարոնը եկել են:

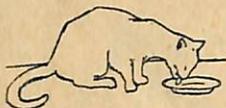
էս տետրակի տէրը Պետրոսն է:

Ես պատմում էի, ընկերներըս լրտում էին:

Պատանին ըստերում նըստել է ու սուլում է:

Սիրելիս, տես, կարելի է լապտերը մարել է:

Կատուն սերը կերաւ:

Սև, արև, տերև, սերկևիլ, Սևան:

Արևը մըտաւ սարի ետևը:

Տերևների տակ սերկևիլ է երևում:

Մեր պըստիկները երկու ամիս մընալու են Երևան:

սէր	մէր	հէր
սեր	մեր	հեր

է ուտում:

ը ընկել է

ի տակ:

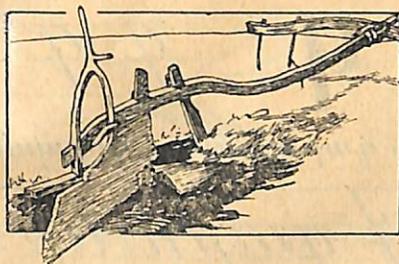
ն նըստել է

ին:

ի ապակին կոտրւել է և

ը մըրոտել է:

արօր **O** *Oo*

որ, օրինակ, արօտ, նարօտ, օրօրան, անօրէն, կրօն

Օսանը կարօտել է իր սիրելի մօրը:

Արօրի աղօսները երես են լինում:

էս սանրի ատամները նօսը են:

Մեր տան մօտ սիրուն արօտ է:

Մօն օրիքը մօրքում էն:

Օտարականը նըստել էր մենակ:

Կարօն օրինաւոր նկարում է:

Օ Ր Օ Ր

Օրօր, օրօր, իմ սիրունիկ,
Օրօր ասեմ ու նանաս.
Երկար ապրես, կարմիր օրեր,
Կարմիր արև ունենաս:

Տես, արևը մէր է մըտել
Ու եկել է իրիկուն,
Արտուտն արտում տապէ արել
Նանիկ արել և կրկուն:

Օրօր, օրօր, իմ սիրունիկ,
Օրօր ասեմ ու նանաս.
Երկար ապրես, կարմիր օրեր,
Կարմիր արև ունենաս:

գ ո Ր ա

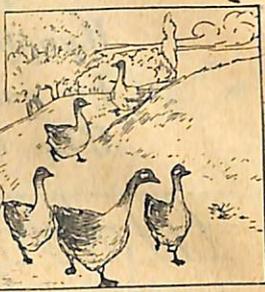
գ

գ գ

գոմ, գինի, գերի, գարի, սագ, գլորպան

Մարտին գայիս / գարունը:

Սագերը լ՛ընգ-լ՛ընգ գընում են գետը: Եւ գինէն նըստել գիր է գըրում:

գ

գ օ յ

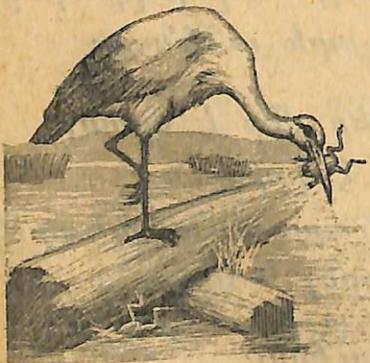
Գընում եմ մի նոր գօտի գլնեմ:

Գարնանը գալիս է արագիլը:

Գուրգէնն ու Գարեգինը օգոստոսին գընում են Գօրիս:

գալ	գիր	գերան	գին	գէս	գըտաւ	գիտեմ
կալ	կիր	կերան	կին	կէս	կըտաւ	կիտեմ

Ա Ր Ա Գ Ի Լ Ն Ո Ի Գ Ո Ր Տ Ը

Արագիլը մի գորտ կուլ տըլաւ:

Մէկէլ գորտը էս տեսաւ ու արագ մըտաւ գերանի տակ:

—Ո՛ւր ես գընում, սիրո՞ւն գիրուկ,

—ասաւ արագիլը.— մըրի, լաւ լուր ունեմ ասելու:

—Լա՛ւ, լա՛ւ, ընկերիս ասիր,—ասաւ գորտը ու աւելի ամուր մըտաւ գերանի տակ:

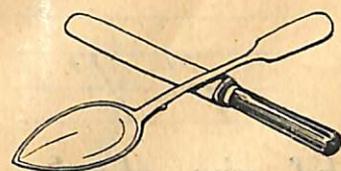
Տիգրանը

հերը կապել է

ով և գնում է

գ ա ն ա կ

ղ

ղ ղ

գ ը գ ա լ

ղաւ, դասարան, դըմակ, դագանակ, գերանդի, սընդուկ

Մընպուկը գալարի / :

Գըղալն ու դանակը դիր դարակը:

Կատուն գընդակը դէս ու դէն է գըլորում:

Սեղրակը նոր գըղակ է կարել տըլել:

ղ

ղ ղ

Դու անդադար տուն ու դուրս ես անում:

Դանիէլի տունը մեր տան դէմ ու դէմն է:

Դերենիկի երգելը մօրըս դուր է գալիս:

1006
26431

դաս	դուր	դեր	դէս	դիր	դըմակ	գըղակ
տաս	տուր	տէր	տես	մըտիր	տընակ	կըտակ

ՊԱՐՈՆ ԳԸԴԱԿԸ

—Ե՛ս էլ եմ պարոն, ասաւ մանուկը. պապի գըղակը դըրաւ ու գընում էր:

Գընալիս պապը տեսաւ ու ասաւ.

—Է՛, պարոն գըղակ, ո՞ւր ես տա-նում էդ պըստիկին:

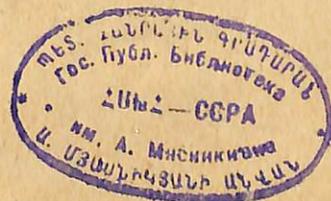
Սարգիսը

ըս գըել է

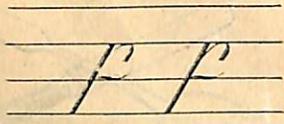

ը:

բ ա լ բ

բու, բուն, բիբ, բեմ, բեր, բերան, բլուր, բրուտ, բանակ, բամբակ, սրմբակ, բաղ, բան, ամբար. Լորին ու բակյան տարբեր բաներ են:

Մի բապիրը կիրան յորին:

Մեր երկրում բամբակը բուսնում է: Մեպտեմբերին ըսկսում է ուտումը Սըմբատ, բաւական է, մի պարապի:

բ բ բ

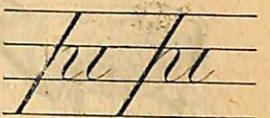
Բրրուտը ամաններ է բերել: Բարև, Բաբկէն: Բանուրը մեր բակում բանում է: Բարեկամըս կէս օրին գընում է Բագու: Բարի տատրակը բուն է դրել կրտուրի տակ:

Բուն բընակում է աւերակներում:

բաղ | բանի | անբեր | բեմ | բընիկ | բիբ | բուղ | բարի
պատ | պանիր | ամպեր | կապեմ | պընակ | պիպ | պուտ | պարի

ս ո խ խ

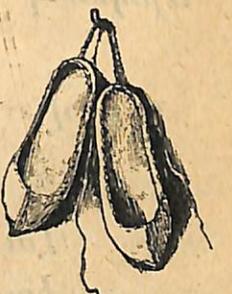

սոխակ, մեխ, մեխակ, խըմոր, խըրատ, խըսիր, նախիր, մոխիր, բեխ, սեխ, մանանեխ, մուխ, գըլուխ, տախտակ: Մորելը կերել է խակ արտերը:

Մոխակը պրիտուր իրգուս է:

Երեխաները խոտերում ուրախ-ուրախ խօսում էին: Գըրելիս գըլուխը մի կախի:

ս խ խ

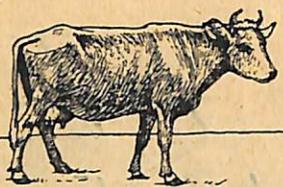
Նըլուրդի բունը խոր է լինում: Նընամին տըրեխները կախ է արել մեխին: Նորէն, խընդրեմ մի խանգարի:

ՏԵՐԵՆԵՐԸ ԸՆԿՆՈՒՄ ԵՆ

Տերեները գունատել էին: Տըխուր կախ էին ընկել, մըտիկ էին անում գետնին ու սըւսըում էին. «մըրսում եմ, մըրսում եմ»:

Մէկիկ-մէկիկ պոկ էին գալիս, տարուբերում էին օդում ու ընկնում խոնաւ գետնին:

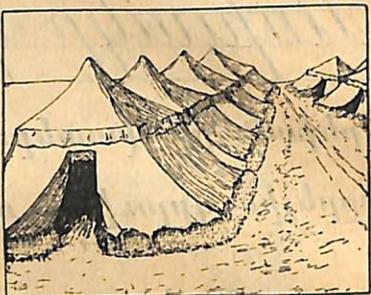

կ ո վ վ վ վ

Կարմիր վարդ, վախկոտ նապաստակ-
Մեր կովը սովորել է սրտերն ընկնել:

Վնվնվ, վրարկուռ բիր:

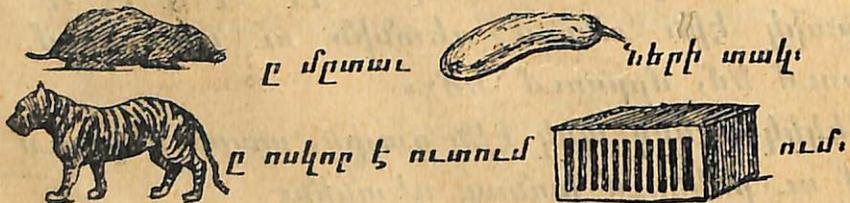
Էս վարունկը ով է տըւել Խոսրովին, կը վընասի:
Սոխակը երգում է վանդակում:
Երկու ընկեր գընում էին եր-
գելով ու կատակներ անելով:
Սիպտակ վըրաններ:

կ ը վ լ ը վ

Հուսիներ խաւարել է:
Համպը սաստիկ մըխում է:
Ընտիր գինի է մեր երկրի գինին:
Ընկերըս ու Հուսիկը միասին են կարդում:
Վարդանը խըլել է Հնոնի վէգերը:
Վարպետ դարբինը գովում էր Վարդգէսին:

1. Նըւարդ | նըւէր | սաւան | տաւար | բաւարար
վարդ | վեր | վան | վար | վարար
2. Ով, սով, սովոր, բով, կով, գովել, վախով, սըրտով:

որսկանը որս է բերել

Ամպը որոտում է:
Ես անգիր մի ոտանաւոր գիտեմ:
Դալար ոստերը ոլորում են որ աւել
կապեն:

ո ո ո

Ոտաբոբիկ ման գալը երեխաները սիրում են:
Ոլոր-մոլոր գալիս է վըտակը:
Ոտնամանըս հվ է տարել, ասում է անկարգ մա-
նուկը վեր կենալիս:

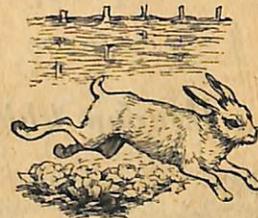
Ս Ղ Ր Տ Ո Տ Ո Ր Ս Կ Ա Ն Ը

—Նանի, նանի, կըրակ արա, որսի եմ գընում.
ասում է պըստիկ Ոսկանը, վեր է կալնում իր նետն
ու պարսատիկը ու գընում բոստան: Բոստանում
կանգնել վարունկ էր ուտում: Մին էլ մի նապաստակ

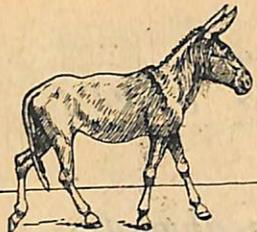
դուրս է գալիս ոստոս-
տելով, դէմը կանգնում:

Մեր որսկանը պնկ,
դէպի տուն, իսկ նե-
տերն ու պարսատիկը
մընում են գետնին:

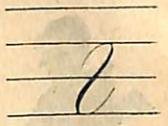
Վասակը խաղալիս վընասել է:

է շ

Չ

Ուշ լինի, նուշ լինի:
Արշակը ըշտապում է ուսումնարան:

Մի շիշ անուշ գինի:

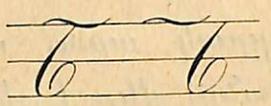
Աշխէնը գրրպանում շարունակ նուշ է ունենում:

Մեր դաշտերում շատ են լինում շուշան ու մանուշակ:

Կօշկակարը կօշիկըս տարաւ կարկատելու Մըշակը մի տոպրակ շալակին գընում է:

Շ

Շապիկըս մաշւել է:
Շերամը շատակեր որդ է:
Շունը, էշն ու գոմէշը ընտանի կենդանիներ են:
Ա Շ Ո Ւ Ն

Աշունը եկել է. գիշերը երկարել: Ամպն ու մըշուշը պատել են երկիրը: Դաշտերը սեխն են տալիս:

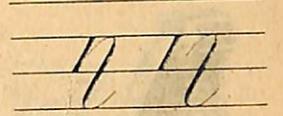
Շարան-շարան արագիլները գընում են ուրիշ երկիրներ:

Շինականը աշխատում է շատ պաշար ամբարի, որ կուշտ լինի:

մ ա ղ

ղ

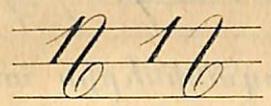
Մուշեղն ու Աղասին վէզ էին խաղում:

Մայից գրքի ու փողի վրաս:

Դեղի սըրւակը սեղանի վըրա է:
Գող, սիրտը դող:
Ասեղը սրտեղ ես դըրել, Աստղիկ:
Մեղուն մեղր է շինում:

ղ

Ղուկասը լաւ լող է տալիս:
Ղարաբաղը սարուտ երկիր է:

աղ	վաղ	կող	անմեղ	օղ	եղունկ	խաղող
ախ	վախ	կոխ	անմեխ	ոխ	խունկ	մախոխ

Ե Ղ Ն Ի Կ Ի Տ Ե Ր Ը

Որսկանը սարերում որսի էր ման գալիս: Մէկ էլ դէմն է նետւում մի եղնիկ: Եղնիկը շըշկըլւում է, կանգնում, մըտիկ է անում որսկանի երեսին: Որսկանը նըշան է դընում, որ ըսպանի. էստեղ դէմը դուրս է գալիս մի սիրուն կին, սարի ոգին, ու աղաղակում.

— Կանգնի, անիրաւ, մի ըսպանի իմ եղնիկին: Դու ապրում ես, սա էլ պիտի ապրի:

Որսկանը դողդողալով ետ է գալիս տուն ու, էն է ու էն, դադար է տալիս որսին:

Չ ու ր

Չ

Չ Չ

Մանուշ ջան, մի աման ջուր տուր:
Եղջերուն վախով դիտում էր
շուրջը և ականջ դրնում:
Նրնջարանի ապակին ջարդրել է:
Սըմբատը ընկաւ եղինջի մէջ,

երեսը մըրմընջում է:

Միայրոյ զնցի ու զոնկ-զոնկ գրրի:

Վատ երեխաները կենդանիներին տանջում են:
Բազրիջանն ու կաղամբը բանջարեղէն են:

Չ

Չ Չ

Ջրրկիր Մըկօն խուլ ու մունջ է:
Ջանասէր մեղուն շարունակ
աշխատում է արևի ջերմ շողերի տակ:

Մ. Շ. Ն. Ա. Ն. Վ. Ե. Բ. Զ. Ը.

Սարի լանջին,
Մէգի միջում,
Խոխոջում է
Ու տըրտընջում
Ջուրը բարակ,
Ջուրը տըխուր.
— Վաշ-վիշ, վաշ-վիշ,
Ո՛ւր կորան, ո՛ւր,

Տերև ու խոտ,
Վարդը շաղոտ,
Մարւորն ուրախ,
Սըրինգ ու խաղ:
Շուրջըս գատարկ,
Շուրջըս տըխուր,
Վաշ-վիշ, վաշ-վիշ,
Ո՛ւր կորան, ո՛ւր:

բ ը գ է գ

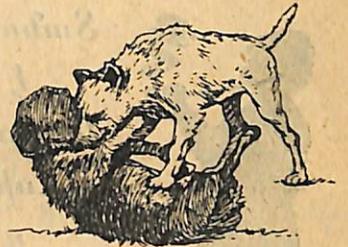
գ

գ գ

Եզը պոզով դէզը տակնուվրա է արել:
Կատուն իր երկար լեզուով լիզում էր մագերը:

Միայր մրցին ցանց քն կապի:

Մեր պըստիկ Ագնիւր արդէն ա-
գատ խօսում է ու վագվըզում:
Շըները գագագել են ու իրար
գըզգըզում են:
Մեր պարտէզում զանազան ագ-
նիւ պըտուղներ կան:
Ոգնին խաղող շատ է սիրում:
Եղբօրըս աղջիկը երկար ու խիտ մագեր ունի:

Չ

Չ Չ

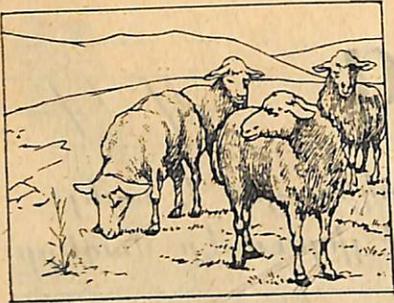

Չինւորները գնում էին ըզբօսներու:
Չաւէնն ու Չաբէլը աւազում խա-
ղում են:

Չատկին մեր ազգականները լինում են մեզ մօտ:
Երևանի միջով վագում է Չանգի գետը:

Չագարն
ու
իր խոզը

Հորս ոչխար

Հ Ե Ե

Մինչև չաշխատես, բան չես սովորի:

Մաշխին չիր ու չամի զուր:

Տանուտէր Խէչանը չիբուխը բերնին ման է գալիս գեղամիջին:

Սուտի պոչը երկար է:

Լուսիկը շուտ-շուտ պաշում է իր շան դունչը. լաւ չի անում. ինչո՞ւ:

Վարպետը խրատում էր իր աշկերտին. «էս ի՞նչ է. ամբողջ օրը կորչում ես, ոչ-մի բանի չես կրպչում. չես ամաչում»:

Ուղտին ասին. «ինչո՞ւ վիզըդ ուղիղ չէ». ասաւ՝ «ինչըս է ուղիղ, որ վիզըս ուղիղ լինի»:

Չ

Չ Չ

Չոր տեղերում բամբակ չի բուսնում:
Չաշանակ տրդան անվերջ խօսում է:
Չալ շունը պարտիզպանի շուտերը տարել է:

Չորի | մուռն | Չրնջի | ՉախՉախել | կը տանջի | նարինջ
չոր | դունչ | չրնչին | չախչախ | կը կանչի | ինչ

էն ի՞նչ է, ինչ. ասում եմ՝ «արի, արի» — չի գալի. ասում եմ՝ «գալ մի՛, գալ մի՛», — գալիս է:

տրդան գընում էր կըրպակ գընդակ գընելու
տղան գնում էր կըրպակ գնդակ գնելու

Երեսդ ըրտեղ ես մրտեւ. գնա՛, լա՛:
Խնդրեմ, մի գղալ գտնես, դեղս խմեմ:

Գլուխս մրսում է, գղակս բեր:

Մեր Մկրտիչը նստել է, մի բան է գրում ու ջնջում:

Վարդանը վաղը մնալու է տանը:

Ամպերը կուտակում են, արևը կորաւ, եղանակը վատանալու է:

Մեր Վարսենիկը շուտ է կեղտոտում իր շորերը:

Ընկերս աշխատասէր և Ընդունակ աշակերտ է:
Նարինջն էլ, արմաւն էլ ընտիր պտուղներ են:
Նորեկներին ուսումնարանում ընդունում են սեպտեմբերին:

Մարի մարդիկ դաշտի օդին շուտ են ընտելանում:

Կատուն վագրի մի ընտանի տեսակն է:

Ամեն մարդ իր նմանին է ընկեր ընտրում:

Չոփս ընկել է արդէն:

ը շատ է սիրում

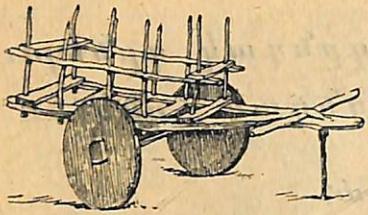
ի տերև

ը դադի,

ը ուտի:

ս ա յ ւ **յ**

Ո՞րն է մեր մայրենի լեզուն:

Մայրս ու եղբայրներս վաղը գնալու են այգի:
Վանյ, մայրիկ, տես, սարդը ոստայն է կապել:

Գայլը վայրենի կենդանի է:

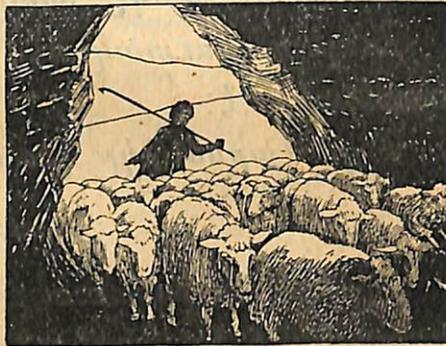
Աշնան գիշերները ոչխարը անում են խոր ու լայն այրերը:

Կը գամս, գնում եմ կայարան:—Այո՛, գալիս եմ:

Նոյեմբերին վերջանում է աշունը:

Այս կինը որբեայրի է:

Տես, պայտը վայր է ընկել:

ՉԱՐ ԵՂՕՆ ՈՒ ԻՐ ԵՂԲԱՅՐԸ

- Է՛յ, գտել եմ, մոռ եմ գտել
- Ո՞ւր է, ո՞ւր է:
- Ա՛յ, տես, այգում:
- Բա տէ՛րը:
- Չի երևում:

- Օխանյ, ի՛նչ լաւ է:
- Ու մտան ներս:
- Վանյ, շո՛ւնը, շո՛ւնը եկաւ:
- Վանյ, մայրիկ ջան, ո՞տս:
- Վո՛ւյ, վո՛ւյ, վո՛ւյ:

ը

ունեն,

ող:

երը

ու՛մ գտան մի

:

դ " յ ւ **ոյ**

Մի կին երկու դոյլ ուսին՝ գնում էր գետը:
Բոլոր բոյսերը լոյս են սիրում:
Կապոյտ մանուշակը անուշ բոյր ունի:

Մի ողկոյգ խաղող:

Աշակերտները գոյգ-գոյգ գնում էին պտոյտի:

Երեխաները ընկոյգ էին խաղում:

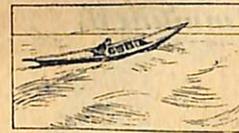
Ջուրը գոյն չունի:

Արշալոյսին ամպերը ներկում են գոյնզգոյն:

Այստեղ սպասի, իսկոյն կը գամ:

Պարոյրը նոյնպէս լաւ լող է տալի:

Մակոյկը արագ սլանում է ջրի երեսին:

Կ Ո Յ Ր Ա Շ Ո Ւ Ղ Ը

Կոյր աշուղը մի տան բակում
Եկել նստել երգ է երգում.

Երգում է ու սագին տալի
Էնպէս տխուր ու սրտալի.

«Է՛յ պարոններ, երնէ՛կ նրան,
Ով տեսնում է ամեն օր

Կապոյտ կամար, արևի լոյս
Ու երեսը իրեն մօր».

Երգում է ու սագին տալի
Տխուր-տխուր ու սրտալի:

Մեր ընկուզենին 4

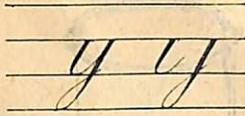

տւաւ այս տարի:

մ ա տ ն ո ց

ց

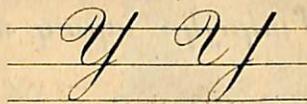
Պապիս ակնոցը սեղանից վայր ընկաւ, կոտրւեց:
Մուկը բուճը չէր մտնում, ցախաւելն էլ պոչից
կապեցին:

Կանր խնոցին կարիփ:

Աշակերտները դպրոցից դուրս եկան ու ցիրուցան
գնացին իրենց տները:

Արտը վարեցին, ցել արին ու ցորեն ցանեցին:
Էջը որ մի տեղ ցեխն ընկաւ, էլ էն տեղով չի անցնի:
Աղջի, ցոյց տուր, գոգնոցով ի՞նչ ես տանում:

Յ

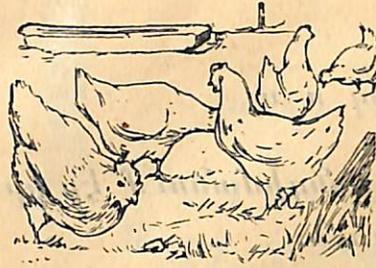
Ցաւից Ցոլակը լաց էր լինում:
Ցօղ է նստել խոտերին:
Ցախ բեր, կրակ արա:

ԱՄՊՆ ՈՒ ՍԱՐԸ

Ամպը եկաւ նստեց սարին,
Նստեց սարի սուր կատարին:
— Լսի, պնպի, ասաւ նրան,
Լաւ օրերդ անցան, կորան.
Խիստ, սոսկալի ցուրտ է գալի:

Ասաւ, գնաց:
Սարը կամաց
Մտաւ սիպտակ
Վերմակի տակ:

հ ի ն գ հ ա լ հ

Սահակը իր հօր հետ սահնակով
գնաց կայարան:
Նոր հովանոցս մայրս պահել է պահարանում:

Օգոստոսին հունը հասնում է:

Գոհարիկը իսկի հանգիստ չի մնում, շարունակ
խանգարում է իր ընկերուհիներին:
Այս գիշեր մեր հարևանի տունը
հրդեհ էր ընկել:

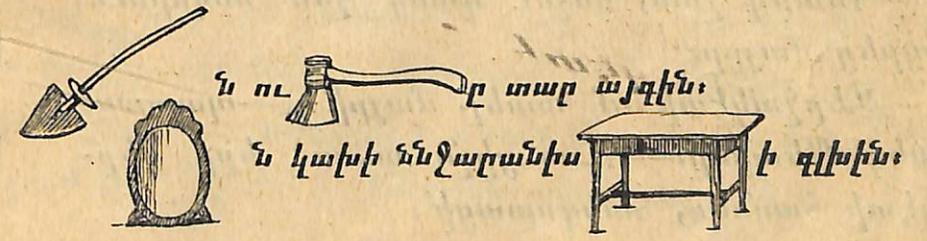
Վահանը հիւանդ է, նիհարել է:
Մահակը ուսին՝ հովիւը հան-
դում ոչխար է պահում:

Հ հ ի լ

Հայերիս հայրենի աշխարհը Հայաստանն է:
Հրանուշը համեստ աղջիկ է:
Հայրս Համլիկի համար մի հոլ է գնել:

ախ	խօսել	զոխ	խաւ	խոր	խակ	կախ	խնոցի
ահ	հոսել	զոհ	հաւ	հոր	հակ	կահ	հնոց

ն ու ռ տար այգին:
ն կախի ննջարանիս ի գլխին:

յ ո պ ո պ

Համազասպը նոր յանդիմանում էր իր յանդուզն որդուն:

Հանգիստ խաղա, որ շատ չը յոգնես: Մեր տան երկրորդ յարկում տալիս են մի յարմար բնակարան:

Հերու յունիսին էր կամ յուլիսին, լաւ չեմ յիշում, մեր կողմերում մի գայլ յայտնեց:

Յոպոպը գլխին սանր ունի: Յոյս ունիմ, Յակոր, մեզ միշտ կը յիշես: Յուսիկն ու Յասմիկը յայտնի ընկերներ են:

Հակորը յիմար մարդ չէ:

յոյս—անյոյս. յարմար—անյարմար. յիշատակ—անյիշատակ. յատակ—անյատակ. յայտնի—անյայտ.

ՊԵՏԻԿԻ ՎԵՐՁԱԿԷՏԸ

Պետիկը իրիկունը նրստեց դասը սերտելու:

Մէկ էլ մայրը նկատեց, որ գլուխը դրել է սեղանին ու ննջում է:

—Պետիկ ջան, ինչո՞ւ դասդ չես սովորում, հարցրեց մայրը:

—Վերջակէտի եմ հասել, մայրի՛կ, — պատասխանեց Պետիկը: — Ուսուցիչն ասաւ՝ երբ վերջակէտի հասնես, հանգստացի՛:

գ ու լ պ ա յ

տղայ, երեխայ, սատանայ, շուկայ

Մայրս շուտով կը գայ ու նոր շորերս կը տայ: Մարդ որ ուզենայ՝ ամեն բան կը սովորի: Հացից յետոյ Արդիկը շուկայ պիտի գնայ: Հուսընկայ գիշեր էր, երբ Սևան մտայ: Այսօրւայ դասս շատ հեշտ է:

Տես, սա լաւ է գրում, դա միջակ, իսկ նա շատ վատ: Սրա մագերը այսօր չեն սանրել. ահա դրա համար էլ օրիորդը նրան տուն է ուղարկել: Նրա գրիչը կտարւել է, գնան, ասան՝ նորը բերի: Այն հիմա կը վերջանայ դասը:

- 1) սա, դա, նա, սրա, դրա, նրա.
- 2) գնան, ասան, արան, խաղան, լան, կարդան.
- 3) այո, հիմա, ահա, ապա, վրա.
- 4) Արա, Յուդա, Աննա, Մոսկա, Իտալիա, Անգլիա:

6 միասին էին խաղում: Մէկը տանում էր ը, իսկ 5-ը մի-մի կամ մի-մի դրել էին ուսերին ի պէս ու գնում էին նրա ետեւից. մէկ-երկու, մէկ-երկու: երբ անից ընկան շուրը, ը տեղից վեր կացաւ, իսկ ը վազում էր ը խաղացնելով և հաշում:

ժ ա մ ա ց ո յ ց **ժ** *J*

Մուժն ու մշուշը դաշտը պատել է:
Մեր վարժապետը լաւ երաժիշտ է:
Մժեղները օդի մէջ զրժվրժում էին:
Անուշի ուժը չի պատում՝ կուժը վերցնի:
Վարժ կարդալու համար պէտք է շատ կարդալ:

Միջով բժիշկը գալու է:

ժ Ժլատ մարդու համար էժան բան չը կայ:
Չ Ժանգոտ մարդու երեսին ժպիտ չի լինում:
Ժամանակը ոսկի է:
Ժողովուրդը ժողովւել է ժամի բակում:

ուժ	անուժ	մաժել	ժաժ	մժեղ	բաժին	գիժ
ուշ	անուշ	մաշել	շաշ	Մուշեղ	բաշ	գիշեր

ՀՆԱՐԱԳԷՏ ՀԱՄՕՆ

Համօն նստել էր էշին: Ինչ անում էր, չէր անում,
էշը տեղից ժաժ չէր գալիս:
Տեսաւ՝ հնար չըկայ, իջաւ, մի
գազար գտաւ, կապեց մտրակի
ծայրից նստեց ու մտրակը մեկ-
նեց այնպէս, որ գազարը կախ
ընկաւ էշի դնչի դէմ: Էշը ու-
զեց ուտի՝ չը հասաւ . շարժւեց, գազարն էլ շարժւեց,
և էշը սկսեց վազ տալ, որ հասնի գազարին:

կ ո ո լ ն կ **ո** *o O*

Առ էս նուռը:
Դուռը կողպի, չըմոռանաս:
Վառարանի վրա ջուրը եռ է գալիս:
Ժեռերը բուն էին դրել ապառաժի
խոռոչներում:

Ժայռը մամուռ է բունի:

Առաւօտը վաղ ագռաւները կռում են անտառում:
Ուռիների տակով հոսում է առուն:
Գառները կայտառ խաղում են
լեռների վրա:
«Պատառ» բառի մէջ հինգ տառ կայ:
Կատուն դուրս գնաց, մկները պար
բունեցին:

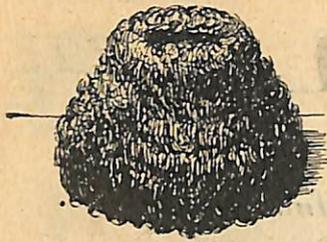

ո *o O*

Ռեհանը ամառն է լինում:
Ռուբէնը մի նոր ուետին է առել:
Կովկասը Ռուսաստանի մի մասն է:
Ռուսերէն տառերը դեռ չեմ սովորել:

տառ	կեռ	բեռ	լուռ	առաւ	դուռ	կռունկ	վառում է
տար	կեր	բեր	լուր	արաւ	տուր	կրունկ	վարում է

փ ա փ ա խ փ փ ա փ ա

Կոյրը փողը շօշափելով է որոշում:
Գետը փրփրել է:

Մութ փափկի, որ չը փչի:

Իմ տատը լաւ փլաւ է եփում:

Գիժ Ստեփանը փայտով մեր շանը խփեց ու փախաւ:

Փ

փ փ ա փ ա

Փիղ էին անց կացնում փողոցով:
Փխրուն հողը հեշտ է փորում:
Փիսօն մրափում է Արփիկի փափուկ
անկողնի վրա:

փայտտափ տփել փողպատ բլշել բոխ բակ բերի լորի
պայտտապ տպել պողպատ փլշել փոխ փակ փերի լափի
էՍ ՍԵՂԱՆՆ ՈՒ ԷՆ ՍԵՂԱՆՆ

Հացի ժամանակ Երևանդին ու Հրանտին միշտ նստեցնում էին պատիկների սեղանին:

—Հայրիկ, —ասաւ մի օր Երևանդը, —ինչո՞ւ մեզ էլ էդ սեղանին չես նստեցնում:

—Երբ բեխեր ունենաս, դու էլ մեզ հետ էս սեղանին կը նստես. —պատասխանեց հայրը կատակով:

Այդ միջոցին մօտեցաւ տան կատուն ու շանգրբելով Երևանդի տոտերը՝ իր բաժինն էր խնդրում.

—Կորի, փիսօ, էն սեղանը. —բարկացաւ Երևանդը. —դու ահագին բեխեր ունես:

թ ի թ ե ո թ թ թ

Կովը կթեցին, հորթին կաթ չըթողին:
Բժիշկը փաթաթեց տղի վիրաւոր թևը:
Եթէ թոնիրը թէժ է, հացը այրւում է:

Մի թիթ թուղթ թիթ:

Տատը զարթնեց փրնթփրնթալով ու գնաց եկեղեցի:
Պառաւ իր թանին թթու չի ասի:

Թ

թ թ թ

Թուժակը թեթևամիտ թռչուն է:

Թորոսը թմբուկ էր խփում, Թագուհին փող էր փչում, և այսպէս երաժիշտ էին խաղում:

Թրթուրը հարսնուկ է դառնում, հարսնուկն էլ թիթեո:

թաթ	թափ	թութ	թան	թուր	թող	թաս	թև
տատ	տափ	տուտ	տանը	տուր	տող	տաս	տևել
գատ	գափնի	գու	գանակ	գուր	գող	գաս	գև

Կ Ա Տ Ո Ի

Կատուն եկաւ փիսիկ-փիսիկ,
Հագար նագով, ինչպէս հարսիկ.
Դունչը սրբեց թաթիկներով,
Մազը սանրեց շանչիկներով:
Կատու, կատու, էր ես տրտում,
Թէ՛ մկներն են այսօր արթուն:

Երեք կաքաւ **ք** *ք ք*

Մեղրը շաքարից քաղցր է:
Ատամներդ քորոցով մի քչփորի:
Յօնքը շինելու տեղ՝ աչքը հանեցին:

Աքլորը իր բնում քաջ կը լինի:
Էջը ուզեց հանաք անի, քացի տւաւ:

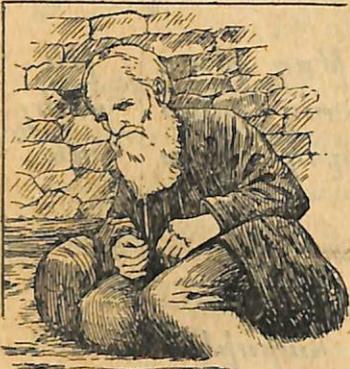
Ք *Ք քունք քաղցր է:*

Քոյրիկս մի քանի ընկեր է հաւաքել ու իր տիկնիկի հարսանիքն է անում:

Քո քրտինքով աշխատի քո հացը:

քեզ	կնիք	քամել	տաք	քար	քոչ	քոյր	քայլ	քօղ
կէս	կնիկ	կամել	տակ	կար	կոչ	կոյր	կայմ	կող
գէս	նիգ	գամել	թագ	գարի	գոչ	գոյն	գայլ	գող

ԱՆՔՈՒՆ ԴԵՒԻ ՀԵՔԻԱԹԸ

Մուժ գիշեր է: Պառաւ պապը թիկն է տւել մուժաքին ու հեքիաթ է պատմում.

— Լինում է չի լինում, մի դև է լինում: Էս դևը էնքան հարուստ է լինում... էնքան հարուստ է լինում... իր օրումը իսկի չէր քնում... իսկի չէր քնում... իսկի...

Այստեղ պապը լռեց:

— Յետոյ, յետոյ, պապի. խնդրում էին թոռները:

Մին էլ տեսան՝ խումփում է:

ձ ի **ձ** *ձ ձ*

Շինականի գանձը առատ հունձն է:
Տանձն ու խնձորը ձեր այգում արդէն հասել են:
Մէկ ձեռքով երկու ձմերուկ չեն բռնի:
Նապաստակը իր ձագերի հետ մտել էր բրինձի արտը:

Ձ *Ձ Ձիոր անչրև չի յիմում:*

Ձիաւորը սանձը թողեց ու բշեց ձին:
Ձկնորսը ձորում ձուկ էր որսում՝ թողը ձեռքին:
Ձախլիկը ձախ ձեռքով է բան շինում:

անձի	ձրի	ձախ	թանձր	ձող	ձեր	անձուկ
անցի	ցրիւ	ցախ	քաղցր	ցօղ	հացեր	անցուկ

Ձ Մ Ե Ռ

Չմեռ է: Մար ու ձոր սիպտակ են հագել:

— Ղան, ղան, ղան. մի բարձր տեղ կանգնել ու կռաւում է ագռաւը:

Ամենքը ձայները կտրել են, մտել իրենց տունն ու բուռն: Միայն երեխաներն են, որ ամբողջ օրը հաց ու շուր մոռացել ձնագնդի են խաղում և իրիկունը ձեռներին փչելով վերադառնում տուն:

Ծ ի ծ ե ո ն ա կ ն ե ր Ծ Զ

Մոծակը ծնօտս կծեց:

Արծիւը մեծ և ուժեղ թռչուն է:

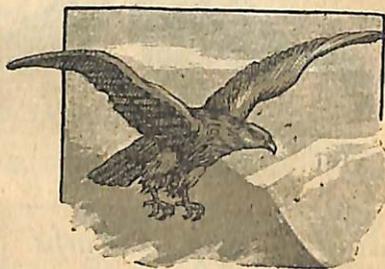
Մեր ծանօթ ծերունին քթոցով ծիրան էր ծախում:

Գող տղան ծածուկ ելաւ ծառը, ցած գալ չի կարողանում:

Ծ Զ Զիպր ճառին ճրարում է:

Ծովը հանդարտ ծփում էր:

Ծուռ նստողի մէջքը ծուռում է:

ծիծ	կծիկ	ծոյլեր	կոնծել
ցից	գեղեցիկ	ցուլեր	հունցել
ինձ	ձիգ	ձուլել	հնձել

Ծ Տ Ի Գ Ո Ի Լ Պ Ա Ն Ե Ր Ը

Չմեռ էր: Ծիտը կծկւած նստել էր մերկ ծառին: Մրսում էին նրա բարակ տոտիկները:

— Ծիւ, ծիւ, գարունը որ գայ, ինձ համար գուլպայ պիտի գործեմ. ասում էր նա մօտը նստած կաշաղակին:

Գարունը եկաւ: Ծիտը, ծիւ, ծիւ, թռչկոտում էր կանաչ տերևների մէջ:

— Բա ինչո՞ւ գուլպաներ չես գործում. հարցրեց կաշաղակը:

— Ի՞նչ, պատասխանեց ծիտը. Է՞ս ով, գուլպան ով:

Ճ ա ն Ճ Ծ Ժ Է

Խրճիթում ճրագ է երևում:

Աղջիկները վիճակ էին խաղում ու ճլորթի ընկնում:

Այսօր գնում ենք լճի ափը ճաշելու:

Կարճիկ Պերճը ճիպտոր ձեռքին՝ ճուտի ետևից է ընկել:

Ճ Ժ Ժայռուր ճրարում է:

Ճնճղուկը իր ճուտերի համար ճանճ է որսում:

Ճահճի ափին ճիճուններ շատ են լինում:

ճանճ	կոճ	ճեռ	ճար	ճուտ	կտրիճ
չանչ	կոչ	չէր	չար	չուժ	կտրիչ
ջինջ	բողբոջ	ջերմ	ջահ	քնջուժ	նարինջ

Դ Ժ Ի Ա Ր Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ի Կ

Պուղին թաշկինակով տասը ձու էր տանում տուն: Ճամբին պատահեց իր ծանօթին ու ասաւ.

— Թէ իմանաս՝ թաշկինակու՞մս. ինչ կայ, սրա ձև-ձեղից քեզ էլ կուտացնեն:

— Չո՞ւ. պատասխանեց ծանօթը:

— Վահ. գարմացաւ խելօքը. էդ սնց իմացար: Դէ, էն էլ ասա՛ Քանի՞ հատ է: Թէ էդ էլ իմացար, բոլոր տասն էլ քեզ կըտամ:

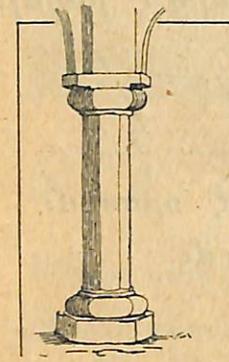
— Տասը:

— Ա՛ռ, ախպէր, էդ էլ իմացար. ասաւ Պուղին ու թաշկինակով ձուն տւաւ ծանօթին:

ս ա ը ե ս կ ե ա

սենեակ, օթեակ, մանեակ, լուսնեակ, դարձեալ, անցեալ, կատարեալ, պաշտօնեայ, քրիստոնեայ, գործունեայ մատեան, ատեան, առաւօտեան, երեկոյեան մայիսեան.

ս ի ւ ն ի ւ

ձիւն, արիւն, հնչիւն, մոնչիւն, անկիւն, ալիւր, հիւր, հարիւր, բիւր, գեփիւր, գիւղ, շիւղ, իւղ, երկիւղ, հիւղ, զամբիւղ, բնութիւն, բարութիւն, գծութիւն.

7

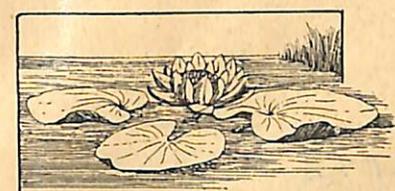
ե օ թ ը ե օ

արդեօք, եօնջա.

Աղբիւրի մօտ զրոյց էին անում եօթը գիւղացի: Սարեակը շիւղ է հաւաքում բուն շինի: Ո՞վ էր արդեօք առաւօտեան հիւրը: Սենեակի անկիւնում սարդը ոստայն է հիւսում: Լաւութիւնը երբէք չի մոռացւում: Լուսնեակը ծագել է. երեկոյեան քամին թարմութիւն է բերում:

Մենք այս տարի սովորում ենք՝ հայերէն, կրօն, թւաբանութիւն, իրազննութիւն, նկարչութիւն, երգ ու ձեռագործ:

Ինձ հետ սովորում են՝ Գայիանէ Գէորգեան, Հոփսիմէ Մկրտչեան և Լևոն Յովհաննիսեան:

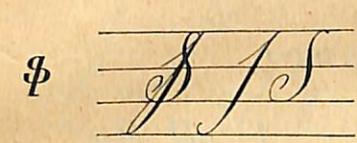

ն ո ւ ո ւ Ֆ ա ր Ֆ Ֆ Ֆ Ֆ

Ջրհորի մօտ կանգնած է մի ֆուրգօն:

Թիֆլիսը կովկասի մայրաքաղաքն է: Տաճիկները գլխարկի տեղ ֆէս են դնում: Չահիլները նստել են ֆայտօն, գնում են քէֆ անելու:

Ն ո ւ ո ւ Ֆ ա ր ր զ ր ա յ ի ն Տ ա ր ի կ է :

Փրանսիացիք փողը հաշւում են ֆրանկներով, ռուսները ռուբլիներով:

Փլորա քոյրիկս երէկ գնաց Բաթում:

Գ Ր Ի Ձ.

Ի՞նչ կըլինի, ասա, գրի՛չ, Ինձ էլ սիրես գոնէ մի քիչ: Ինչո՞ւ իմ մեծ քրոջ ձեռքին Գրում ես միշտ վարժ ու կարգին, Իսկ իմ ձեռքին խաղմըզում ես Սև ագռաւի ճանկերի պէս: Ես քեզ վատ բան ի՞նչ եմ արել Ե՛կ, խնդրում եմ, ինձ համար էլ Գրի էնպէս արագ-արագ, Էնպէս ուղիղ, սիրուն, բարակ: Գրի՛չ լուռ լրսում, լրսում, Ճրոճըռում է ու խաղմըզում, Բայց այս անգամ արդէն, կարծես, Փոքրիկ ծրտի ճանկերի պէս:

ԱՅԲՈՒԲԵՆԻ ԿԱՐԳԸ

Ա, ա, Բ, բ, Գ, գ, Դ, դ, Ե, ե, Չ, չ, Է, է, Ը, ը, Թ, թ, Ժ, ժ,
 Ի, ի, Լ, լ, Խ, խ, Ծ, ծ, Կ, կ, Հ, հ, Ձ, ձ, Ղ, ղ, Ճ, ճ, Մ, մ,
 Յ, յ, Ն, ն, Շ, շ, Ո, ո, Չ, չ, Պ, պ, Ջ, յ, Ռ, ռ, Ս, ս, Վ, վ,
 Տ, տ, Ր, ը, Ց, ց, Ի, լ, Փ, փ, Ք, ք, Օ, օ, Ֆ, ֆ,

ՏԱՌԵՐԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

այբ բեն գիմ	դա եչ գա	է ըթ թօ
ժէ ինի վւն	խէ ծա կէն	հօ ձա դաթ
ճէ մեն յի	նու շա ո	չա պէ ջէ
ռա սէ վե	տիւն ըէ ցօ	ւիւն փիւր քէ
	օ ֆէ.	

ՁԱՅՆԱՒՈՐՆԵՐ ՈՒ ԲԱՂԱՁԱՅՆՆԵՐ

Ձայնաւորներն են՝ ա, ե, է, ի, ո, օ
 նաև՝ ու, իւ, եա, եօ

Բաղաձայն են մնացած հնչիւնները:

Handwritten cursive practice on a grid background. The first row contains the letters: Ա, ա, Բ, բ, Գ, գ, Դ, դ, Ե, է, Ը, ը, Թ, թ, Ժ, ժ. The second row contains: Ի, ի, Լ, լ, Խ, խ, Ծ, ծ, Կ, կ, Հ, հ, Ձ, ձ, Ղ, ղ, Ճ, ճ, Մ, մ. The third row contains: Յ, յ, Ն, ն, Շ, շ, Ո, ո, Չ, չ, Պ, պ, Ջ, յ, Ռ, ռ, Ս, ս, Վ, վ. The fourth row contains: Տ, տ, Ր, ը, Ց, ց, Ի, լ, Փ, փ, Ք, ք, Օ, օ, Ֆ, ֆ. The fifth row contains: Զ, ձ, Վ, վ, Յ, յ, Ն, ն, Շ, շ, Ռ, ռ. The sixth row contains: Չ, չ, Կ, կ, Գ, գ, Ղ, ղ, Ա, ա, Վ, վ. The seventh row contains: Պ, պ, Ռ, ռ, Մ, մ, Ի, լ, ք, ք, ֆ, ֆ. The eighth row contains: Օ, օ, Ֆ, ֆ. The ninth row contains the numbers: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0.

Կ Ա Ր Դ Ա Լ Ո Ւ Վ Ա Ր Ժ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

I

1. Հայ, բայ, փայ, ան, վայ. հէյ, թէյ, խոյ, բոյ, վնւյ:
2. Գահ, բահ, շահ, կահ, մահ, ան, զրահ, սրահ. սն, գոն, զոն, բեն, դեն, լեն, վեն, հրդեն, նժդեն, վին:

II

1. Մանր, մանր, սանր, կայսր, մեղր, ծաղր, կուպր, կոտր, փոքր, թանձր, բարձր, կարծր:
2. Աստղ, անգղ, կոճղ:
3. Խառն, դառն, սառն, բուռն, խուռն:
4. Գիրքս, դասս, հագս, ուսս, իմս, միսս, տունս:
5. Միտքդ, վարդդ, հորթդ, զարդդ, մատդ, ձեռքդ, թասդ:

III

1. Կանգ, յանգ, գանգ, նահանգ, հինգ, սպունգ, սրինգ, տրտինգ: Հանդ, խանդ, խինդ, մարմանդ, պինդ, հունդ, գունդ, թունդ, տենդ: Մանակ, տնանկ, վանկ, ունկ, տունկ, կրունկ, կռունկ, վարունկ: ծունկ: Բանտ, սանտ, կանթ: Ինձ, սոսինձ, բրինձ, պղինձ, հունձ, անձ, սանձ, գանձ, տանձ: Փունջ, մունջ, քունջ, մրմունջ, տրտունջ, խխունջ, նինջ, նարինջ, երինջ, ջինջ: Դունչ, շունչ, պինչ, շշունչ, մանչ: Ոնց, հէնց, Մերենց, հօրանց, ժամանց, մեղրահունց: 2. Թամբ, կաղամբ, խումբ, ոռմբ, թումբ, ծծումբ, դիտամբ: Լամպ, ամպ, ումպ: 3. Մաշկ, մուշկ, բժիշկ: Վաշտ, դաշտ, տաշտ, հեշտ, միշտ, վիշտ, ճիշտ, կոշտ, կուշտ, հուշտ, աստուածապաշտ, ամբարիշտ, հրաժեշտ, շեշտ: Հաշմ, վաշխ, ջրաբաշխ:

4. Հասկ, իսկ, տատասկ, սոսկ: Հաստ, լաստ, խիստ, իմաստ, համեստ, զգեստ, դրուստ, նիստ, ոստ, հանգիստ, չուստ, կորուստ, հարուստ, ուտեստ, ապրուստ: Ոսպ, ճոսպ, ասպ, պարիսպ, անգուսպ, խարիսխ:
5. Ազգ, ազդ, բնազդ, սկիզբ:
6. Ախտ, լախտ, բախտ, տախտ, ապերախտ, անխախտ: Ուխտ, ապուխտ, պանդուխտ: Թուխպ, ծախս, թուխս:
7. Ուղտ, կեղտ, աղտ, կողպ, բողկ, փեղկ, յեղկ, մեղկ: Խեղճ, խիղճ, պիղծ, կեղծ: Տիղմ, մեղմ, հողմ, սեղմ, սաղմ, գեղմ, կողմ:
8. Հարց, փարչ, կերպ, արխ, քարչ, քերծ, գերծ, մազապուրծ: Հարճ, կարճ, կիրճ, հակիրճ, պերճ, մուրճ, սուրճ: Սիրտ, սերտ, մարտ, արտ, գորտ: Զւարթ, կարթ, հորթ, մորթ, անկիրթ: Որս, հարս, ներս, դուրս, վարս, հերս: Երկ, մերկ, ներկ, վարկ, հարկ, լերկ, պարկ: Աշխարհ, շնորհ, խոնարհ, նիրհ:
9. Մաքս, փուքս, մետաքս, վաքս:
10. Հանք, տանջանք, յանցանք, պատրանք, ուլունք: Քրտինք, երկինք, հարինք, շէնք, կոնք, մենք, ենք, յօնք: Կամք, հիմք, շեմք, դէմք, քիմք: Ուշք, հրաշք, աշք, մէջք, առէջք, վազք: Սնցք, գնացք, լացք, անէծք, կուրծք, վարձք: Կմախք, դժոխք, մեղք, շողք, կողք: Պէտք, միտք, ոտք, մուտք: Ելք, ալք, խելք, հալք: Զեռք, եռք, առք, կուռք, փառք, վաճառք, կշեռք, կաշառք: Վարք ու բարք, եղերք, գիրք, տուրք, սարք, վէրք: Խոտհարք, աշխարհք, շնորհք:

IV

1. Երբ, որբ, սուրբ, նուրբ, լիբ, չարբել: Վարդ, գարդ, չարդ, մարդ, որդ, երրորդ, որսորդ, բարդ, չորդ: Արդար, արդի, որդի, դրդել: Երգ, միրգ, գորգ, արգելք: յարգել Սըջ, վերջ, շուրջ, լուրջ, քուրջ, առաջ, շուրջառ, որջ, երջանիկ, ծխամորջ, մըջիւն:

Որձ, մերձ, հերձ, քերձ, դարձ, վարձ, խուրձ, քուրձ, փորձ:
Բարձր, արձակ, յարձակում, ընդարձակ:

2. Էգ, տէգ, սէգ, վէգ, մէգ, ծէգ:

Ձագ, արագ, կարագ, ուրագ, վայրագ, նորոգ, հոգ, հոգի, ոգի:

Ձոյգ, նժոյգ, լագենալ, հեգնել:

Աջ, առաջ:

3. Օգնել, օգուտ:

Օդ, վառօդ, լօդ,

Օձ:

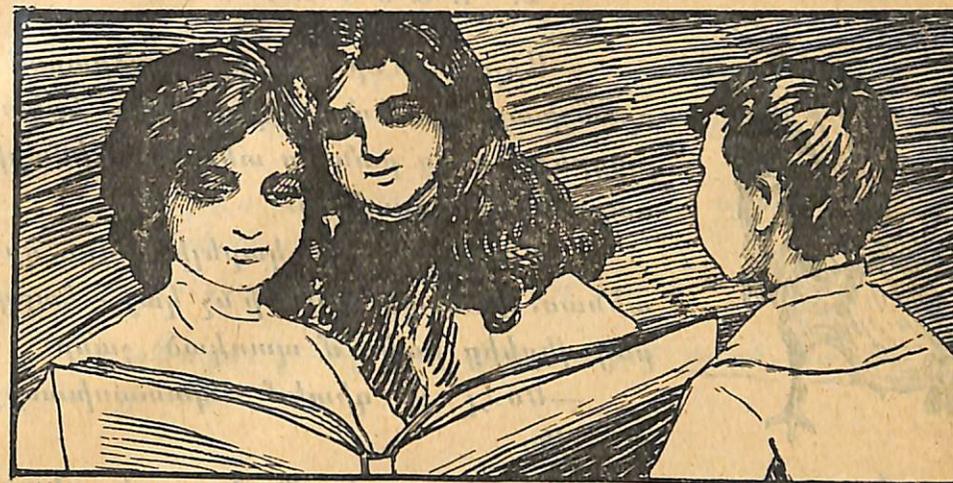
Կնոջ, տիկնոջ, տիրոջ, աներոջ, ընկերոջ:

V

1 Եղբայր, աղբիւր, ողբ, աղբ, Կողբ, խեղդել:

2 Ողջ, առողջ, աղջիկ, գեղջ, գիղջ, աղջամուղջ, եղջերու, եղջիւր:

3 Իղձ, գեղձ, բաղձանք, մաղձ, ատաղձագործ:

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ր Ա Ն

1. Լ Ո Ւ Ս Ա Բ Ա Ց Ի Ն

— Ծ ու զր ու զ ու ճ .

Աբրորը գիւ կանչեց թառին.

— Ճիկ-ճիկ, ճիկ-ճիկ,

Ձարթնեց մթնում ծիտը ծառին:

— Ծ ու զր ու զ ու ճ .

Խօսեց ծէգին երկրորդ բերան.

— Հօ-հօ, հօ-հօ,

Նախիրն արդէն հանդը տարան:

— Ծ ու զր ու զ ու ճ .

Լուսը բացւեց երրորդ կանչին.

— Վնւյ, վնւյ, վնւյ, վնւյ,

Նստեց նանը տեղի միջին:

1) Ինչո՞ւ է նանը «վոյ-վոյ» անում:

2) Ի՞նչ կենդանիներ են լինում նախրում:

3) Բացի արբորից էլ ի՞նչ ընտանի թռչուններ են ապրում բակում:

—Աքլորը մի օր կտուրը բարձրացաւ, որ աշխարհքը տեսնի: Վիզը ձգեց, երկարացրեց, բայց բան չը տեսաւ. դիմացի սարը խանգարում էր:

—Քուչի ախպէր, կարելի է դու գիտենաս, էն սարի ետեւն ի՞նչ կայ.—հարցրեց վերեւից բակում պառկած շանը:

—Ես էլ չը գիտեմ.—պատասխանեց Քուչին:

—Հապա մինչև երբ պէտք է այսպէս մնանք, արի գնանք մի տեսնենք՝ աշխարհումս ի՞նչ կայ, ի՞նչ չը կայ:

Շունն էլ համաձայնեց: Խօսքը մին արին ու փախան:

Գնացին, գնացին, իրիկունը հասան մի անտառ: Գիշերը մնացին էնտեղ: Շունը պառկեց մի թփի տակ, իսկ աքլորը բարձրացաւ մօտիկ ծառին, քնեցին:

Լուսադէմին աքլորը կանչեց. ծուղորուզո՛ւ:

Մի աղւէս լսեց աքլորի ձայնը:

—Վահ, սա ռրտեղից դուրս եկաւ. այ լաւ նախաճաշիկ, —մտածեց աղւէսը ու վազեց:

—Բարի լոյս, սանհէր արլոր: Ի՞նչ ես շինում էս կողմերը:

—Գնում ենք աշխարհ տեսնելու.—պատասխանեց աքլորը:

—Օ՛, ինչ լաւ բան էք մտածել.—խօսեց աղւէսը.—Քանի ժամանակ է ես էլ մի կարգին ընկերի եմ ման գալի: Ինչ լաւ էր՝ պատահեցինք: Եկ ընկերանանք, միասին գնանք: Օրն էլ արդէն լուսացել է: Դէ, ցած արի, որ չուշանանք:

—Ես համաձայն եմ,—ասաւ աքլորը.—տես, թէ ընկերս էլ համաձայն է, ցած գամ գնանք:

—Ո՞րտեղ է ընկերդ:

—Էդտեղ թփի տակին:

—Սրա ընկերն էլ երևի իր նման մի աքլոր կը լինի. էս էլ իմ ճաշը,—մտածեց աղ-

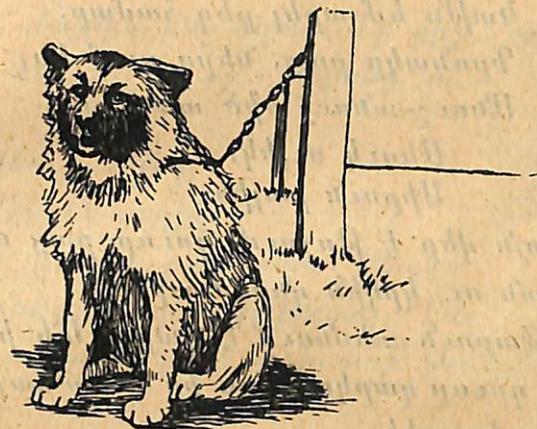
ւէսը ու վազեց թփի կողմը: Յանկարծ որ շունը դուրս եկաւ, աղւէսը, պնէկ, փախաւ, ոնց փախաւ:

—Կաց, աղւէս ախպէր, մի վրագի, մենք էլ ենք գալի, էդպէս ընկեր չի լինի,—ծառի գլխից ձայն էր տալի աքլորը:

1) Ի՞նչպէս ենք ասում էն մարդուն, որ ուզում է աշխարհում շատ բան տեսնի ու իմանայ:

2) Աղւէսն էլ ուզում էր աշխարհ տեսնի:

Հանելուկ—Մի թոփ կտաւ ունեմ փռած, ծալում եմ ծալում, չի ծալում:

Հաֆ-հաֆ, հաֆ-հաֆ,
Ահա այսպէս
Հաչում եմ ես.
Հաֆ-հաֆ, հաֆ-հաֆ,
Ու տունն այսպէս
Պահում եմ ես:
Թէ գայ մեզ մօտ
Մի հին ծանօթ,
Մօտն եմ վազում
Պոչս շարժում.

Բայց թէ մի գող,
Չար կամեցող,
Ուզի թաքուն
Մտնի մեր տուն,
Հաֆ-հաֆ, հաֆ-հաֆ,
Ահա այսպէս
Հաչում եմ ես.
Հաֆ-հաֆ, հաֆ-հաֆ,
Ու տունն այսպէս
Պահում եմ ես:

1) Շունը միայն տուն է պահում:

2) Ուրիշ էլ ինչ օգուտ է տալիս շունը:

4. ՈՒԼԻԿ

Խոր անտառում մի այծ է լինում: Ունենում է մի գեղեցիկ ուր: Ուլին ամեն օր թողնում է տանը, ինքը գնում է արօտ անելու: Արածում է ու իրիկունը կուրծը լիքը տուն է գալի: Տուն է գալի դուռը զարկում ու մկրկում, էսպէս կանչում.

Սևուկ ուլիկ,

Սիրուն բալիկ,

Ման եմ եկել սարէ սար,

Կաթն եմ արել քեզ համար.

Դրոնակը բաց, ներս գամ ես,

Անուշ-անուշ ծիծ տամ քեզ,

Սևուկ ուլիկ,

Սիրուն բալիկ:

Ուլիկն իսկոյն վեր է թռչում, դուռը բաց անում: Մայրը ծիծ է տալի նրան ու կրկին գնում արօտ:

էս բոլորը թաքուն տեսնում է գայլը: Մի իրիկուն այծից առաջ գալիս է, դուռը զարկում ու իր հաստ ձայնով կանչում.

Սևուկ ուլիկ,

Սիրուն բալիկ,

Ման եմ եկել սարէ սար,

Կաթն եմ արել քեզ համար:

Դրոնակը բաց, ներս գամ ես,

Անուշ-անուշ ծիծ տամ քեզ,

Սևուկ ուլիկ,

Սիրուն բալիկ:

Ուլիկը լսում է լսում, ու պատասխանում:—էդ ո՞վ ես դու, չեմ ճանաչում: Իմ մայրը էդպէս չի կանչում: Նա քաղցր ու բարակ ձայն ունի: Քու ձայնը կոշտ է ու կոպիտ: Դուռը բաց չեմ անի... Գնա՛... չեմ ուզում քեզ... Ու գայլը հեռանում է գնում:

Գալիս է մայրը դուռը ծեծում.

Սևուկ ուլիկ,

Սիրուն բալիկ,

Ման եմ եկել սարէ սար,

Կաթն եմ արել քեզ համար:

Դրոնակը բաց, ներս գամ ես,

Անուշ-անուշ ծիծ տամ քեզ,

Սևուկ ուլիկ,

Սիրուն բալիկ:

Ուլիկը դուռը բաց է անում, ծիծ է ուտում ու մօրը պատմում.

—Գիտե՞ս, մայրիկ, ինչ եղաւ: Մի քիչ առաջ մինը եկաւ, դուռը զարկեց ու կանչում էր.

Սևուկ ուլիկ,

Սիրուն բալիկ.

Ասում էր՝ դուռը բաց արա: Էնպէս հաստ ձայն ունէր: Էնպէս վախեցայ, էնպէս վախեցայ... Դուռը բաց չարի, ասի՛ չեմ ուզում, գնա՛...

—Պա՛, պա՛, պա՛, պա՛, սևուկ ջան, ինչ լաւ է եղել, որ բաց չես արել, ասաւ վախեցած մայրը: Էդ գայլն է եղել. եկել է, որ քեզ ուտի: Միւս անգամ էլ որ գայ, բաց չանես. ասա՛ գնա, թէ չէ իմ մայրը կը գայ քեզ կը սպանի իր սուր պոզերով:

- 1) Այժն ի՞նչ է ուտում, գայլն ի՞նչ է ուտում?
- 2) Ուրե՛ղ ի՞նչ կենդանի գիտես, որ խոտ է ուտում?
- 3) Ուրե՛ղ ի՞նչ կենդանի գիտես, որ միս է ուտում?
- 4) Պոզերն ի՞նչի՛ համար են:

Ա. ու ծ.—Անտէր ոչխարը գայլը կ'ուտի:

5. ԱՐԴԷՆ ԱՇԱԿԵՐՏ Է

Այդ երեկոյեան Հանէսը շատ անհանգիստ էր: Նա մի քանի անգամ հանեց իր գրքերն ու տետրակները

ու նորից դրաւ պայուսակը. մի քանի անգամ մէկ-մէկ նայեց մատիտները, գրչակոթը, գրիչները ու նորից պահեց գրչատուփի մէջ: Մի քանի անգամ մտեցաւ մօրը.

—Մայրիկ ջան, տես չը մոռանաս, էգուց ինձ անպատճառ շատ վաղ գարթեցրո՛ւ, շատ վաղ. ուսուցիչը ասաւ որ չուշանամ:

Վերջապէս պայուսակը կախեց մահճակալի գլխին, հանւեց ու անկողին մտաւ:

Բայց երկար ժամանակ քունը չէր տանոււ: Նա մտածում էր թէ ինքը արդէն աշակերտ է և այդ օրւանից գնում է դպրոց:

Առաժ—Տաշած քարը գետնին չի մնայ:

Հանելուկ—Յերեկը տիկին, գիշերն աղախին:

6. ԽԵԼՕՔ ՀԱՇԻԻ

Մի աղքատ աղայ կանգնել էր փռան առջև ու ախորժակով նայում էր տաք-տաք բլիթներին:

Մտնում է ներս ու հարցնում.

—Ի՞նչ արժէ բլիթը:

—Վեցը հինգ կոպէկ:

—Վեցը հինգ կոպէկ, հա՛. ուրեմն հինգը չմըս կոպէկ, չորսն էլ երեք կոպէկ, երեքը երկու, երկուսը մէկ, իսկ մէկը անփող: Մէկը ինձ հերիք է. տւէք ինձ մէկը:

1) Տղան բլիթը ստացա՞ւ:

2) Ծիշտ էր նրա հաշիւը:

7. ԿՃՈՒԾԸ

Քեռին եկաւ մեր բակը
Լիք կճուճը շալակը.
Ուսի թուկը կտրւեց,
Կճուճն ընկաւ կտորւեց:

Ի՞նչ կարող էր լինել կճուճի մէջ:

Լուսմէրիկը իր աղջրկանն ու տղին ուղարկեց, որ հերթով հսկեն աշխարհքին, մինը՝ ցերեկը, միւսը՝ գիշերը: Աղջկայ անունը Արև էր, տղինը Լուսին:

—Քուրիկ, ես ցերեկը կ'երթամ, իսկ դու գիշերը, հա՛,— ասաւ չարածճի Լուսինը:

—Չէ, ես աղջիկ եմ, ես գիշերը կը վախենամ. — հակառակեց սիրուն Արևը:

Եւ քոյր ու եղբայր կուեցին ու կրկին եկան իրենց մօր մօտ: Մայրը խմոր էր հունցում: Ասաւ.

—Ի՞նչ գիշերը գնա, Լուսնիկ ջան. Արեգն աղջիկ է, նա կը վախենայ:

—Չէ, ի՞նչ անեմ՝ կը վախենայ. —յամառեց Լուսինը ու շրթունքները ուռցրեց կանգնեց.

—Չեմ գնում:

Լուսմէրիկը բարկացաւ, ձեռները խմորից հանեց ու մի ապտակ տւաւ իր կամակոր տղին: Լուսինը խռովեց, խմորոտ երեսով դուրս եկաւ ու գնաց իր ճամբան:

—Դէհ, դու էլ գնա ցերեկը շրջի, — գարձաւ մայրը սիրուն Արեխին:

—Ցերեկն էլ ամաչում եմ, մայրիկ. ամենքը իմ երեսին են նայում. — ասաւ Արեք ու կարմրած կանգնել էր մօր կողքին:

Այն ժամանակ Լուսմէրիկը մի բուռն ասեղ տւաւ նրան.

—Ա՛ռ այս ասեղները. ով երեսիդ նայի, աչքերը ծակի:

Այն օրւանից Լուսինը դուրս է գալի գիշերները խմորոտ երեսով, իսկ Արեքը շրջում է ցերեկը ու չի թողնում երեսին նայեն. նայողի աչքերը ծակում է մօր տւած ասեղներով:

1) Արեք ինչից էր վախենում եւ ինչից էր ամաչում:

2) Ինչո՞ւ Արեւի վախենայն ու ամաչելը լաւ չէր:

3) Ի՞նչպէս ենք ասում այն երեխին, որ ամեն յիմար բանից վախենում է: Ի՞նչպէս ենք ասում այն երեխին, որ ամեն բանից ամաչում է:

4) Ինչո՞ւ մայրը բարկացաւ Լուսինի վրա:

Հ ա ն ե լ ու կ — Ս և արարը բեխն ոլորեց,
Հ ա գ ար հ ա գ ար մ ար դ գ լ օր ե ց:

9. ԾԱՂԻԿՆԵՐԸ

—Ո՞ւր գնացին ծաղիկները:
—Սճւս. քնած են հողի տակ,
Տաք ծածկւած ողջ ձմեռը
Ձիւն ծածկոցով սպիտակ:

Կը գայ գարնան արևն էլ ետ
Իր շողերով կենդանի,
Ձմրան սաստիկ ցրտերի հետ
Ձիւն ծածկոցը կը տանի:

—Ելէք, կ'ասի, իմ մանուկներ.
Ու հէնց նրանք իմանան,
Դուրս կը հանեն գլխիկները,
Աչիկները կը բանան:

1) Ինչո՞ւ ձմեռը խոտ ու ծաղիկ չի լինում:

2) Ինչո՞ւ ձմեռը խոտն ու ծաղիկները չեն ոչնչանում:

10. Ս Ո Ի Տ Ա Ս Ա Ն Ը

Լինում է, չի լինում մի թագաւոր: Այս թագաւորը իր երկրումը յայտնում է.

«Ով այնպէս սուտ ասի, որ ես ասեմ սուտ է, իմ թագաւորութեան կէսը կը տամ նրան»:

Գալիս է մի հովիւ: Ասում է.

—Թագաւորն ապրած կենայ, իմ հայրը մի դազանակ ունէր, որ այստեղից մեկնում էր, երկնքում աստղերը խառնում:

—Կը պատահի. — պատասխանում է թագաւորը. — Իմ պապն էլ մի չիբուխ ունէր. մի ծայրը բերանին էր դնում, միւս ծայրը մեկնում, արեգակիցը վառում:

Ստախօսը գլուխը բորելով դուրս է գնում:

Գալիս է մի դերձակ: Ասում է.

—Ներողութիւն, թագաւոր. ես վաղ պիտի գայի, ուշացայ: Երեկ շատ անձրև եկաւ, կայծակները տրաքեցին, երկինքը պատուեց, գնացել էի կարկատելու:

—Հա՛, լաւ ես արել. — ասում է թագաւորը, — բայց լաւ չէիր կարկատել. այս առաւօտ էլ մի բիշ անձրև թափեց:

Սա էլ է դուրս գնում:

Ներս է մտնում մի աղքատ գիւղացի, կոտը կռնատակին:

—Դ՞նձ ինչ ես ուզում, այ մարդ.—հարցնում է թագաւորը:

—Ինձ մի կոտ ոսկի ես պարտ, եկել եմ տանեմ:

—Մի կոտ ոսկի.—զարմանում է թագաւորը:—Ս՛նւտ ես

ասում, ես քեզ ոսկի չեմ պարտ:

—Թէ որ սուտ եմ ասում, թագաւորութեանդ կէսը տուր:

—Չէ, չէ, ճշմարիտ ես ասում.—խօսքը փոխում է թա-

գաւորը:

—Ճշմարիտ եմ ասում՝ մի կոտ ոսկին տուր:

1) Թագաւորն ի՞նչ արաւ:

2) Զանի՞ ստախօս կայ այս հէքիաթում եւ ամենից շատ ստախօսողը ո՞վ է:

Հանելուկ—Գորգը թափ տալ չի լինի:

Ոսկին համբել չի լինի:

11. Փ Ի Ս Օ Ն

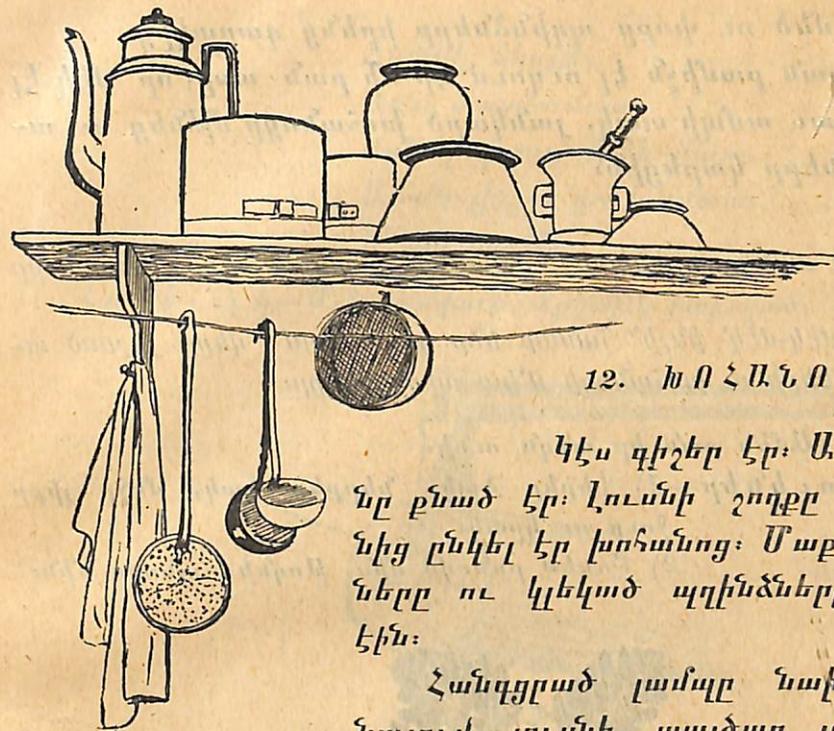
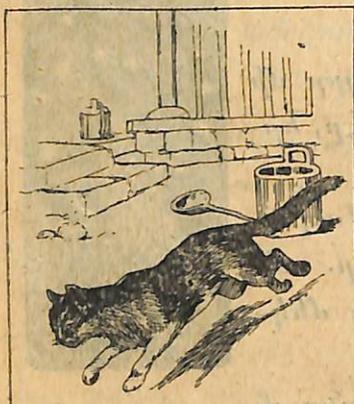
Փիսօն, փիսօն մլաւան
Թաւրիզ թողեց, փախաւ Վան,
Լեզուն թաթխան, երկար պոչ,
Ինչ որ ուզեց, ասին՝ ո՛չ:

Փիսօն գնաց գողէգող,
Փորը դատարկ, սիրտը դող,
Դունչը մեկնեց կովկթին,
Շերեփն իջաւ ճակատին:

1) Ինչո՞ւ էին փիսօնն ծեծում:

2) Ինչո՞ւ էր փիսիկը գողանում:

3) Ապա էլ ինչի՞ էին փիսիկին պահում:

12. Խ Ո Ն Ա Ն Ո Յ Ո Ի Մ

Կէս գիշեր էր: Ամբողջ տու-
նը քնած էր: Լուսնի շողքը պատուհա-
նից ընկել էր խօհանոց: Մաքուր աման-
ները ու կլեկած պղինձները պսպղում
էին:

Հանգցրած լամպը նախանձով էր
նայում լուսնի պայծառ լոյսին, բայց
լուսինը այնպէս քնքուշ էր ժպտում նրան, որ նա իսկոյն
հանգստացաւ:

Պղինձները, տապակը, սամաւարը, սրճամանը, քամիչը,
շերեփը—բոլորն էլ փայլում էին ու հպարտ նայում էին ի-
րար: Վիճում էին, թէ ո՞րն է իրենց մէջ ամենից փայլունը:

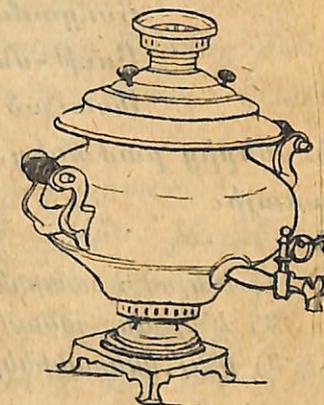
—Ե՛ս.—բացականչեց ուռած սամաւարը խռպոտ ձայնով:
—Տեսէք իմ ոսկի ճառագայթները ի՞նչ-
պէս են վառւում:

—Ո՛չ, ես եմ փայլունը.—զրնգաց
սիպտակ սրճամանը սուր ու բարակ
բիթը վեր քաշելով:

—Ապա մի դէսը նայեցէք.—այն կող-
մից բերանը լայն բաց արաւ ծանր
պղինձը:

—Բա Լ՛ս.—մէջ ընկաւ երկարապոչ
շերեփը:

—Դ՞նձ ինչ ես ամեն բանի մէջ խառնւում.—չորս կողմից

ձայն տւին մեծ ու փոքր պղինձները իրենց դարակից:

Ծակերեան քամիչն էլ ուզում էր մի բան ասի, որ մէկ էլ լուսինը մտաւ ամպի տակ, յանկարծ խոհանոցը մթնեց ու ամենքը ձայնները կտրեցին:

1) Ի՞նչու ամենքը յանկարծ ձայնները կտրեցին, երբ խոհանոցը մթնեց:

2) Ասա մէկ-մէկ ինչի՞ համար ենք գործածում՝ վերը յիշած ամաններն ու խոհանոցի միւս պիտոյքները:

Առած—Ամեն բան իր տեղն ունի:

Հանելուկներ—1) Վերևը ծակ, ներքևը ծակ, մէջը լիքը ջուր ու կրակ:

2) Բռնեմ բռնովս մին, թողնեմ տնովս մին:

13. ՉԵՌՔԻ ՄԱՏՆԵՐԸ

Ճկոյթն ասաւ—Եկէք ուտենք:

Մատանու-մատն ասաւ—Ի՞նչ ուտենք:

Միջի-մատն ասաւ—Աստուած կը տայ:

Ցուցամատն ասաւ—Թէ որ չը տայ:

Բուխ-մատն ասաւ—Գողանանք ուտենք:

Աստուած բարկացաւ, զարկեց բուխ մատի գլխին, միւսներին քաժանեց, բշեց ցած ու հրամայեց, որ միւսներին ծառայի:

1) Ի՞նչով է տարբերում՝ ձեռքի բուխը ոտի բուխ մատից:

2) Ի՞նչ ենք անում՝ ձեռքով, որ ոտով չենք կարող:

3) Ի՞նչ կենդանիներ գիտես, որոնք ոտով ընում են:

Առածն էր—1) Ձւի գողը, ձիու գող կը դառնայ:

2) Ձեռքը ձեռք է լւանում, երկու ձեռքը երես:

Ճստիկ ճկոյթ,

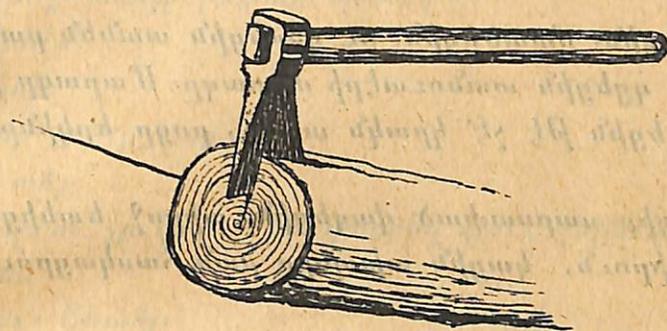
Աղա մատնեմատ,

Երկար-լուրդ միջի-մատ,

Աման-լիզող ցուցամատ,

Մշակ բուխ:

Հանելուկ—Մտէ շամփուր, երկաթէ խորոված:

14. Կ Ա Յ Ի Ն Ա Խ Պ Է Ր

Մի մարդ գնաց հեռու երկիր աշխատանք անելու: Ընկաւ մի գիւղ: Տեսաւ, այս գիւղի մարդիկ ձեռով են փայտ կտորատում:

—Ախպէր, ասաւ, ինչո՞ւ էք ձեռով փայտ անում. միթէ կացին չունէք:

—Կացինն ի՞նչ բան է.—հարցրին գիւղացիք:

Մարդը իր կացինը գօտկից հանեց, փայտը ջարդեց, մանրեց, դարսեց միւս կողմը: Գիւղացիք այս որ տեսան, վազեցին գիւղամէջ, ձայն տւին իրար.

—Տօ, եկէք, տեսէք, կացին ախպէրը ինչ արաւ:

Գիւղացիք հաւաքւեցին կացնի տիրոջ գլխին, խնդրեցին, աղաչեցին, շատ ապրանք տւին ու կացինը ձեռիցն առան:

Կացինը առան, որ հերթով կտորեն իրենց փայտը:

Առաջին օրը տանուտէրը տարաւ: Կացինը վրա բերաւ թէ չէ, ոտը կտրեց: Գոռալով ընկաւ գիւղամէջ.

—Տօ, եկէք, եկէ՛ք, կացին ախպէրը կատաղել է, ոտս կծեց:

Գիւղացիք եկան, հաւաքւեցին, փայտերն առան, սկսեցին կացնին ծեծել: Ծեծեցին, տեսան բան չը դառաւ, փայտերը կիտեցին վրան, կրակեցին:

Բոցը բարձրացաւ, չորս կողմը բռնեց: Երբ կրակն իջաւ, եկան, բաց արին, տեսան՝ կացինը կարմրել է: Գոռացին.

—Վայ տղերք, կացին ախպէրը բարկացել է, տեսէք՝ ոնց է կարմրել. որտեղ որ է, մեր գլխին մի փորձանք կը բերի. ի՞նչ անենք:

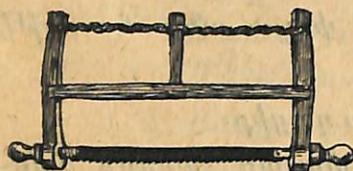
Մտածեցին, մտածեցին, ու վճռեցին տանեն բանտը գցեն:

Տարան գցեցին տանուտէրի մարագը: Մարագը լիքը դարման էր. գցեցին թէ չէ՝ կրակն առաւ, բոցը երկինք բարձրացաւ:

Գիւղացիք սարսափած վազեցին տիրոջ ետեկց թէ՛ «եկ Աստծու սիրուն, կացին ախպօրը բան հասկացրո՛ւ:»

- 1) Կացնի տէրը, որ եկաւ, ի՞նչ արաւ:
- 2) Փայտ կտրելու ու ջարդելու համար ուրիշ էլ ի՞նչ գործիք գիտես:
- 3) Ի՞նչից են շինած այդ գործիքները:

Ո Ի Ր Ա Գ Ո Ի Ս Ղ Ո Յ

Մի լինի ուրագի պէս,
Միշտ դէպի քեզ միշտ դէպի քեզ.
Այլ եղեր սղոցի պէս,
Մին դէպի քեզ, մին դէպի մեզ:

15. Պ Ս Տ Ի Կ Պ Ա Տ Մ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Մի օր Մարիամիկը շփոթւած մօտեցաւ մայրիկին, ցած գցեց իր սևուկ աչքերը ու ասաւ.

—Մայրիկ ջան, ասու՛մ էիր, որ շատ ես սիրում պատիկ պատմութիւններ:

—Այո, աղջիկս:

—Ուզո՞ւմ ես, մայրիկ, պատմե՛մ քեզ մի այդպիսի փոքրիկ պատմութիւն.

—Պատմի՛. միայն թէ հին բան չը լինի:

—Ո՛չ, մայրիկ, բոլորովին նոր է: Ես ինքս հէնց այս րոպէիս իմացայ մեր դահլիճում:

—Որ այդպէս է՝ պատմի՛:

—Բայց շատ պատիկ պատմութիւն է, մայրիկ:

—Ոչինչ. աւելի լաւ որ պատիկ է:

—Սկսե՛մ:

—Սկսի՛:

—Կար ու չը կար...

—Յետո՞յ:

—Կար ու չը կար... մի փոքրիկ կաւէ շնիկ կար... մի սեղանի վրա:

—Լա՛ւ: Յետո՞յ:

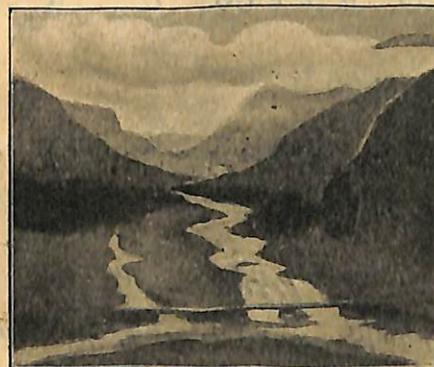
—Յետոյ այն, որ այս րոպէիս այդ շնիկը փշրեցի: Բայց էլ չեմ անի, մայրիկ, էլ իսկի չեմ անի:

1) Մայրիկը հաւանեց Մարիամի պատիկ պատմութիւնը:

2) Ի՞նչ տեսակ աղջիկ էր Մարիամը:

Հանելուկ.—Փախչում եմ ետեցս է ընկնում, ետեիցն եմ ընկնում՝ փախչում է:

16. Կ Ա Ն Ա Ն Չ Ա Խ Պ Է Ր

Է՛յ կանանչ ախպէր,
էյ ճանանչ ախպէր.

Արի, քեզ հետ բեր

Արևի շողեր.

Բեր անուշահոտ

Ծիլ, ծաղիկ ու խոտ,

Կարկաչուն վրտակ,

Երկինք կապուտակ,

Խատուտիկ հաւքեր,
 Զրընգան երգեր,
 Գառների մայիւն,
 Խաղ, ուրախութիւն.
 Է՛յ կանանչ ախպէր,
 Է՛յ ճանանչ ախպէր:

- 1) Ի՞նչու ենք ասում՝ զարնանք «կանանչ ախպէր»:
- 2) Չմրանը ի՞նչ ախպէր կասես:
- 3) Որո՞նք են զարնան ամիսները. որո՞նք են ձմեռայ ամիսները:
- 4) Որո՞նք են մնացած ամիսները եւ տարայ ո՞ր եղինակներին են ընկնում:

Ա. ու ա ծ — Մէկ ծաղկով գարուն չի գայ:

17. Զ Ո Ի Ր Ը Փ Ա Խ Ա Ի

Տանտիկինը շուրը լցրեց կաթսայի մէջ, դրաւ կրակին:
 Քանի կաթսան տաքացաւ, շուրը սկսեց շոքել, անհան-
 գստանալ: Սիրտը նեղացաւ, շուռ ու մուռ եկաւ, տակն ու
 վրա եղաւ: Վեր-վեր էր թռչում, բլթբլթում էր, մըրթմըր-
 թում էր, փշտացնում էր:

Կուռում էր ամանի հետ. թքում էր, հրում, ժած էր տալիս,
 որ կրակից շուռ տայ նրան ու ինքն ազատուի: Զրկարողացաւ:
 Տեսաւ կաթսան շատ պինդ է նստել կասկարային. աւելի
 բարկացաւ, փրփրեց, վեր կացաւ, սկսեց գոլորշի դառնալ ու
 փախչել դէպի վեր:

Լաւ է որ տանտիկինը վրա հասաւ:

- 1) Ի՞նչ կը լինէր, եթէ տանտիկինը վրա չը հասնէր:
- 2) Գոլորշին ո՞ր պիտի փախչէր:
- 3) Եթէ երկնքում գոլորշի շատ է հաւաքում, ի՞նչ է դառնում:

Հանելուկ — Քանի կտրեմ՝ կ'երկարի, քանի տաշեմ՝ կը հաս-
 տանայ:

18. Ծ Ո Յ Լ Ա Ղ Զ Ի Կ Ը

Բանն ի՞նչ կանեմ կեղտոտ է,
 Բամբակը կորիզոտ է:
 Մետաքս պիտի, որ մանեմ,
 Մաստակ պիտի, որ ծամեմ,
 Կտերը տիտիկ անեմ,
 Անցնողին մտիկ անեմ.
 Ուտեմ, խմեմ,
 Մթնի, քնեմ:

Ա. ու ա ծ — Ով ալարի, ոչ դալարի:

Հանելուկ — Հինգ ախպէր են. չորսը պատ են շարում, մէկը
 քար է կրում:

19. Ծ Ո Յ Լ Տ Ղ Ա Ն

Զան, ջան, կիրակի-
 Վան, երկուշաբթի:
 Նանի ջան, նանի,
 Փորս ցաւում է,
 Զեմ գնայ դպրոց:

Ի՞նչ կասէր աշխատասէր տղան, ի՞նչ կասէր աշխատասէր
 աղջիկը:

Ա. ու ա ծ — Գժի համար ամեն օր Զատիկ է:

20. Դ Ա Ս Ի Ն

Ամբողջ դասարանը լուռ գրում էր: Կուռում էր միայն գրիչ-
 ների ճոճուցը, երբեմն էլ ուսուցչի ձայնը, որը մէկին-միւսին
 ուղղում էր:

Մեղրակը գրիչը մատներին մէջ ամուր հուլ էր տալիս ու
 շատ էր աշխատում որ գծերը ուղիղ դուրս գան:

Բայց նրա գլուխը աւելի ու աւելի կռանում էր, մատ-

ները աւելի դանդաղ էին շարժուում, ուսուցչի ձայնն էլ կամաց կամաց հեռանում էր, կարծես ուրիշ սենեակից գալիս լինէր:

Ու նրան այնպէս թւաց թէ ինքը տանն է ու ցոյց է տալիս մայրիկին իր գրածը. «տես, ի՜նչպէս գեղեցիկ է, ի՜նչպէս ուղիղ»: Մայրիկն էլ գովում է ու շոյում նրա գլուխը:

Յանկարծ աչքերը բաց արաւ ու նայեց դէս ու դէն: Ընկերները դադարել էին գրելուց և բոլորն էլ ծիծաղելով իրենն էին մտիկ անում: Իոկ կողքին կանգնած էր ուսուցիչը ու շոյում նրա գլուխը:

Սեղրակը վախեցած վեր թռաւ և ուզում էր լաց լինի, բայց ուսուցիչը քաղցր ժպտում էր ու ասում.

—Քունդ տարաւ համ, յոգնեցիր: Ոչինչ, այս բոլորիս դանդաղ կը տան: Կը վազվզես բունդ կը փախչի:

1) Սեղրակի քունը ինչո՞ւ տարաւ:

2) Քունն ինչի՞ համար է:

3) Սեղրակը ինչո՞ւ երազում տեսաւ որ մայրը շոյում է նրա գլուխը:

Հանելուկ—Սիպտակ դաշտեր, սև-սև սերմեր. ձեռքով ցանեմ, աչքով հնձեմ:

21. ԿՈՌԻՆԿՆԵՐ

Կը՛ռ-կը՛ռ, կըռկըռան
Կոռնկները հա՛ թռան.
Կոռնկների թևի տակ
Եկաւ գարուն մեր դռան:

Առաժ—Մարտն անցաւ, դարդն անցաւ:

22. ԱՐԱԳԻԼՆԵՐԻ ԴԱՐՁՐ

Մի գով առաւօտ էր, երբ արագիլը իջաւ գիւղի վրա իր հին բունը: Երեխաները բախում խաղում էին:

—Բարով, երեխէք.—ձայն տաւ արագիլը իր բարդու ծայրից:

—Արագիլն եկել է, արագիլն եկել է.—ուրախացան երեխաները:

—Նոր ի՜նչ կայ մեր գիւղում:

—Է՛, ինչ որ դու գնացել ես, այնքան բան է պատահել.—պատասխանեց մանուկներից մէկը:—Այնպէս ցո՛ւրտ էր, այնպէս ձմեռ: Դու գլուխդ լաւ պրծացրիր:

—Ափսոս այստեղ չէիր, բրոջս մարդու տւիք.—շտապով յայտնեց միւսը.—հարսանիք արինք, քէֆ արինք:

—Ինձ համար հայրիկս Նոր-Տարուն կրունկով կօշիկներ առաւ.—ցոյց տաւ իր կօշիկները մէկ ուրիշը:

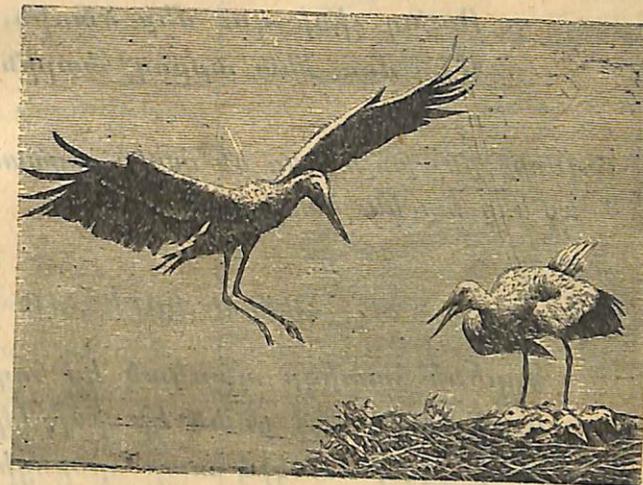
—Իսկ ես արդէն դպրոց եմ գնում.—սկսեց մի փոքրիկ աղջիկ:

—Չէ՞ որ արագիլը դեռ այստեղ էր, որ քեզ դպրոց տարանք.—կտրեց նրա խօսքը մեծ եղբայրը.—Ո՛նց էիր լաց լինում, չէիր գնում:
—Ե՛ս... Ե՛ս...—
Կմկմաց աղջիկը: Ու նորից դարձաւ արագիլին.

—Ես հիմա արդէն ազատ կարգում եմ:

Արագիլը բարդու ծայրին ծանր-ծանր գլուխը ժաժ տաւ.

—Լա՛ւ, լա՛ւ, շատ լաւ ես անում:

1) Փոքրիկ աղջիկը առաջ ինչո՞ւ չէր ուզում՝ գնայ դպրոց եւ հիմի ի՜նչ է ուրախ:

2) Դու ինչ նորովիմն կը յայտնէիր արագիլին:

3) Վերելի պատկերում արագիլները ո՞ր ժամանակ են նկարած:

Հանելուկ—Կապում եմ՝ գնում է, արձակում եմ՝ մնում է:

Արագիլ, բարով եկար,
Հայ, արագիլ, բարով եկար.
Ի ու մեզ գարնան նշան բերիք,
Մեր սրտերը ուրախ արիք:

Արագիլ, երբ գնացիր,
Ի ու մեզանից երբ գնացիր,
Հա՛ փչեցին բուք ու բորան,
Ծաղիկները ամեն տարան:

Արագիլ, բարով եկար,
Հայ, արագիլ, բարով եկար.
Բունդ շինի դու մեր ծառին,
Մեզ մօտ մնա՛ ամբողջ տարին:

1. Ուրիշ ինչ թռչուններ են գալիս գարնանը:
2. Չմենը ո՞ր են լինում նրանք:

24. ՀԱՏԻԿԻ ՉԱՐԹՆԵԼԸ

Յորենի հատիկը պառկած էր հողի տակ:
Եւ հատիկի մէջ քնած էր փոքրիկ սաղմը: Քնած էր,
ինչպէս մի փոքրիկ մանկիկ տաք օրօրոցի մէջ. քնած էր ամ-
բողջ ձմեռը:

Գարնան արևի շողը եկաւ կանչեց նրան.

— Չարթիր, գարուն է:

Եւ հատիկի մէջ գարթնեց սաղմը: Չարթնեց, սաստիկ
բաղց զգաց, սկսեց ծծել իր մօտի պաշարը: Ծծեց, ծծեց ու
մեծացաւ. պատռեց պարուրները ու արմատիկները խրեց
ցած, փափուկ հողի մէջ, նոր կերակուր որոնելու:

Իսկ արևի շերմութիւնը շարունակ բաշտում էր նրան
վերևից, ու սաղմը ձգուում էր դէպի այն կողմը, դէպի վեր:

Չգււց, ձգւց ու յանկարծ նրա դարձար ծիրը դուրս
նայեց հողի մի կոշտի տակից:

Ինչ տանք էր, ինչ պայծառ ու ինչ ազատ նրա շուրջը:
Առաւօտեան հովիկը բնքուշ գգւեց նրան, դրաւ ցօղի
մի կաթիլ նրա կիսաբաց թերթիկին ու փափաց.
— Բարի լոյս:

1. Սրանից յետոյ ծիրը ի՞նչպէս է մեծանալու եւ ի՞նչ է դառնալու:
2. Բացի ցօղենից, ուրիշ էլ ի՞նչ հացաբոյս գիտես:
3. Հացաբոյսերն ու խոտերը ինչքան ժամանակ են ապրում:

Հանելուկ—Բռնեմ ափովս, շող տամ թաթովս, մեռնի բարով,
ապրի տարով:

25. Գ Ի Ժ Ք Ա Մ Ի Ն

Փոթորիկ պապը մի գլիժ
տղայ ունի, անունը Քամի:
Իսկի չի կարողանում հանգիստ
նստի, միշտ մի անկարգութիւն
պիտի անի:

Մին էլ տեսար մէկի զըլ-
խարկը թոցրեց գլխից, միւսի
հովանոցը շուռ տուաւ ու ին-
քը շշշալով փախաւ գնաց:

Գնաց յարձակւեց տան-
տիկնոջ փռած լացքի վրա.
շապիկը շարտեց գցեց հարե-
ւանի բակը, թաշկինակը հա-
նեց կտուրը ու ինքը ընկաւ փողոցները:

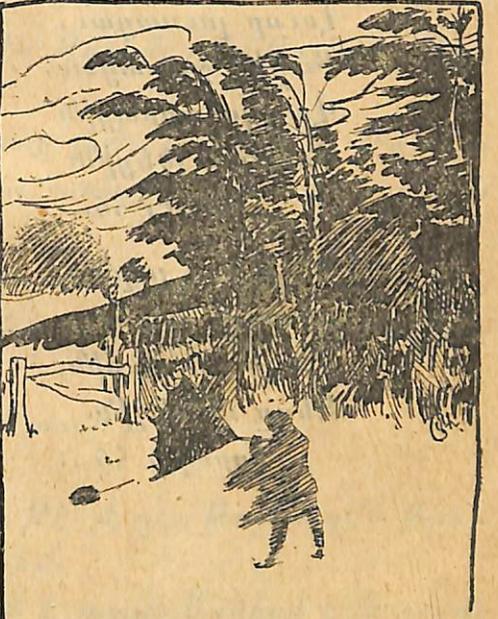
Փողոցների փողին հաւաքեց, վեր կալաւ լցրեց անցնող-
ների աչքն ու բերանը, ինքը, վը՛զզ, թողեց կորաւ:

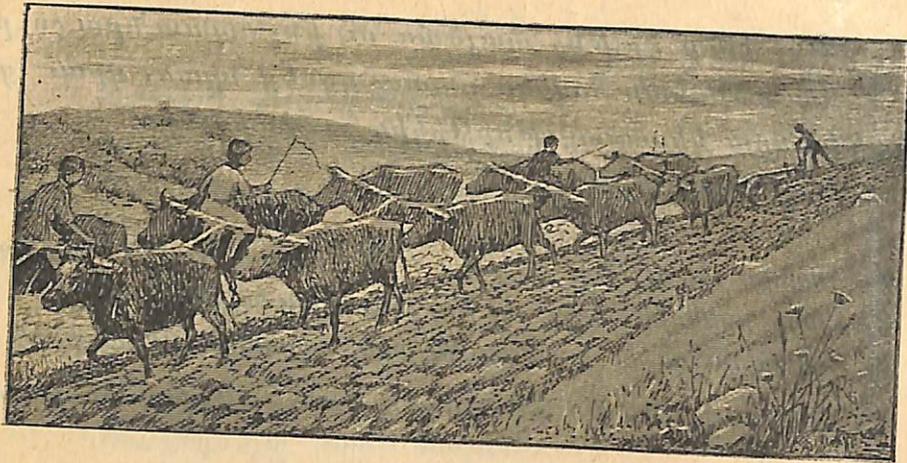
Ի՞նչ կորաւ: Մին էլ ահա՛ ներս ընկաւ բաց լուսամուտից,
փչեց, հանգցրեց ճրագը, քեզ թողեց մթնումը ու սուլելով,
ծիծաղելով վառարանի ծակից դուրս փախաւ:

Գիժ է, գիժ:

Էլ ուրիշ ինչ գժուծիւններ է անում քամին:

Հանելուկ—Ոտները կրակում, գլուխը երկնքում:

26. Գ Ո Ի Թ Ա Ն

Հուր լուսացաւ,
Բարին շատացաւ.
Վաղ լուսարացին
Գութան լծեցին.
Հորովէլ հօ...

Գութանը լարած,
Հօտալը շարած,
Մաճկալը մաճին,
Չեռը աղանջին.
Հորովէլ հօ...

Գութան շան, վարի,
Ակօսը շարի,
Թափ տուր թև արա.
Շուռ տուր սև արա,
Հորովէլ հօ...

Ցանենք արտ անենք,
Հնձենք տուն տանենք,
Ունենանք շատ հաց,
Օրհնեալ է Ասուած..
Հորովէլ հօ...

1) Էլ ինչ գործիքներով են փորում հողը:
2) Բացի հողը մշակելուց, էլ ինչով են պարսպում գետնացիք:
3) Ե՞րբ են ցանում:

Առած—Ինչ որ ցանես, էն կը հնձես:
Հանելուկ — Սև հինեմ, կանաչ գործեմ, դեղին կտրեմ:
Շուռ տասելուկ—Կարճ-պոչ փոցիս, կարճ-պոչ փոցիս:

Լինում է չի լինում մի ծիտ:

Մի անգամ էս ծախ ոտը փուշ է մտնում: Դէս է թռչում, դէն է թռչում, տեսնում է՝ մի պառաւ փէտի է ման գալի, ուզում է թոնիր վառի, հաց թխի: Գնում է ասում.

—Նանի շան, նանի, ոտիս փուշը հանի, թոնիրդ վառի, ես էլ գնամ քուշուշ անեմ, գլուխս պահեմ:

Պառաւը փուշը հանում է թոնիրը վառում:

Ծիտը գնում է, ետ գալի թէ՛ իմ փուշը ետ տուր ինձ:

Պառաւն ասում է.

—Փուշը թոնիրն եմ գցել:

Ծիտը կանգնում է թէ՛

—Իմ փուշը տուր, թէ չէ դէս թռչեմ, դէն թռչեմ, լօշիկդ առնեմ, դուրս թռչեմ:

Պառաւը մի լօշ է տալի: Ծիտը լօշն առնում է թռչում:

Գնում է տեսնում՝ մի հովիւ անհաց կաթն է ուտում:

Ասում է.

—Հովիւ ախպէր, կաթն ի՞նչու ես անհաց ուտում: Ա՛յ լօշը, առ կաթնի մէջ բրդի, կեր. ես էլ գնամ քուշուշ անեմ, գլուխս պահեմ:

Գնում է, ետ գալի, թէ՛ լօշս տուր:

Հովիւն ասում է.—Կերայ:

—Չէ, ասում է, իմ լօշը տուր, թէ չէ դէս թռչեմ, դէն թռչեմ, գառնիկդ առնեմ, դուրս թռչեմ:

Հովիւը ճարահատած մի գառն է տալի: Առնում է թռչում:

Գնում է տեսնում է՝ մի տեղ հարսանիք են անում, մսացու չունեն, որ մորթեն:

Ասում է.—Ինչ էք մորթել: Ա՛յ, իմ գառն առէք, մորթեցէք, բէֆ արէք: Ես էլ գնամ քուշուշ անեմ, գլուխս պահեմ:

Գնում է, ետ գալի թէ՛ իմ գառը տւէք:

Ասում են.—Մորթել ենք, կերել, հրտեղից տանք:

Օա կանգնում է թէ՛ չէ, իմ գառը տալիս էք՝ տւէք, թէ չէ դէս թռչեմ, դէն թռչեմ, հարսին առնեմ, դուրս թռչեմ:

Ու հարսին առնում է թռչում:

Գնում է, գնում. գնում է տեսնում՝ մի աշուղ մի ճամբով
գնում է:

Ասում է.—Աշուղ ախպէր, առ էս հարսին պահի բեղ մօտ:
Ես էլ գնամ քու շուշ անեմ, գլուխս պահեմ:

Գնում է, ետ գալի աշուղի առաջը կտրում թէ՛ իմ
հարսն ինձ տուր:

Աշուղը ասում է—Հարսը գնաց իրենց տուն:

Սա թէ՛ չէ, իմ հարսը տուր, թէ չէ դէս թռչեմ, դէն թըռ-
չեմ, սագիկդ առնեմ դուրս թռչեմ:

Աշուղը սագը տալիս է իրեն:

Սագն առնում է, ուսը գցում, թռչում, մի տեղ նստում
է, սկսում է ածել ու ճրտւրտալով երգել:

Ծընգը, մընգը,
Փուշիկ տւի, լօշիկ առայ,
Լօշիկ տւի, գառնիկ առայ,
Գառնիկ տւի, հարսիկ առայ,
Հարսիկ տւի, սագիկ առայ,
Սագիկ առայ, աշուղ դառայ,
Ծընգը, մընգը,
Ծիւ, ծիւ:

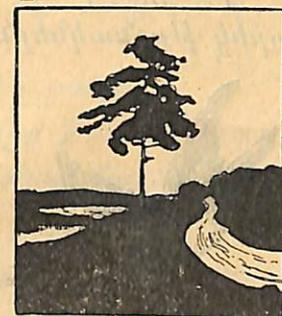
Ժիտիկը ինչն սագը իրեն պահեց:

Հանելուկ—Ալալա, բալալա, բեր խաղ արա, տար կախ արա:

Շ ու տ ա ս ե լ ու կ — «Բեռի, էլի էն լաւ արէն առ.
էն լաւ արէն էլի առ, քեռի:»

Ծ Ի Տ

Հուռին գնաց բանջարի,
Բանջար չեղաւ՝ խոտեղաւ,
Սոտի տակին ծիտ եղաւ
Ծ լ լ լ լ լ լ էն դուրս թռաւ:

28. Ա Ս Տ Ծ Ո Ւ Ս Ե Ղ Ա Ն Ը

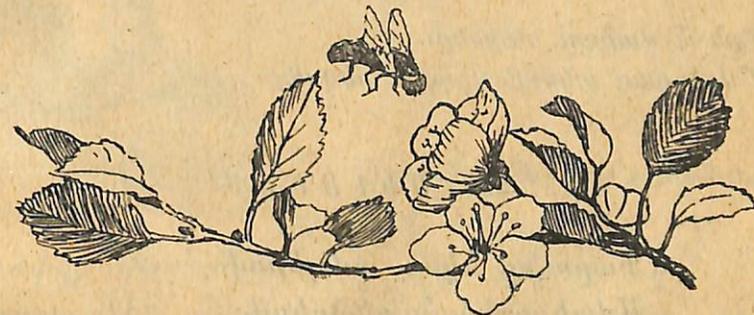
Գարնանը բարի Աստուածն ասաւ.

— Սեղան բաց արէք փոքրիկ ճիճուների համար:
Եւ իսկոյն կեռասենին ծածկւեց կանաչ տերևներով:
Չարթնեց փոքրիկ ճիճուն, սկսեց կրծել թարմ տերև-
ները ու ասաւ.

— Ո՛վ է պատրաստել ինձ համար այս հրաշալի սեղանը:

Բարի Աստուածը նորից ասաւ.

— Սեղան բաց արէք ժիր մեղրի համար:
Եւ իսկոյն կեռասենին բաց արաւ իր սիպտակ ծաղիկները:
Մեղուն զարթեց արշալոյսին ու տրգտրգալով թռաւ դէ-
պի կեռասենին: Թռչում էր ծաղկից ծաղիկ ու ամենքից մի-
մի կաթիլ ծծում:

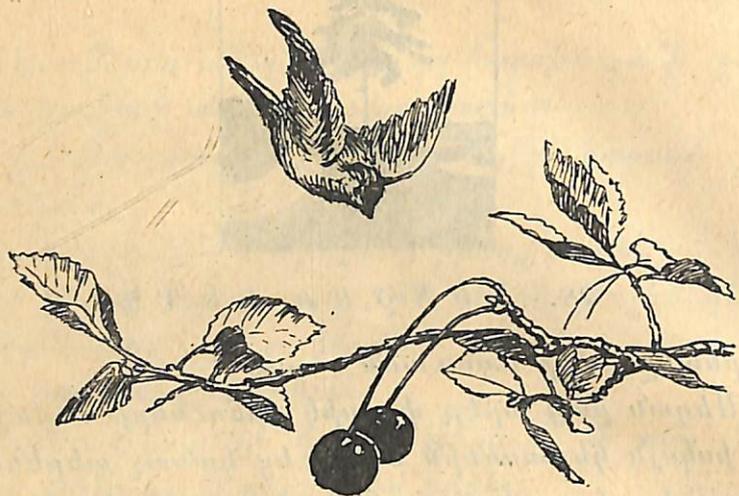

— Ա՛խ, ինչ անուշ խմիչք է.—մտածում էր նա իր փե-
թակը շտապելով.—էս ո՞վ է պատրաստել ինձ համար:

Եկաւ ամառը. Ու բարի Աստուածն ասաւ.

— Սեղան բաց արէք փոքրիկ թռչնակների համար:

Եւ կեռասենու վրա երևացին թարմ ու կարմիր պտուղները: Ուտում էին փոքրիկ թռչնակներն ու խաղում:

— Ախ, ինչ լիքը սեղան է. էս ո՞վ է բաց արել մեզ համար:

Աշնանը բարի Աստուածն ասաւ.

— Ամենքը լիացան. վեր բաղեցէք սեղանը:

Ու վեր կացաւ սառը քամին, թափեց տարաւ դեղնած տերևները: Տկոր կեռասենին դողում էր ցրտից:

— Ծածկեցէք դրան, որ չը մրսի.— ասաւ բարի Աստուածը: Իսկոյն եկաւ ձմեռը ու փափուկ ձիւնով ծածկեց կեռասենու մերկ ճիւղերը:

1) Ռ՞րն է մարդու սեղանը:

2) Ռ՞վ է բաց անում մարդու սեղանը:

29. Ո Ի Լ Ո Ի Ն Ք

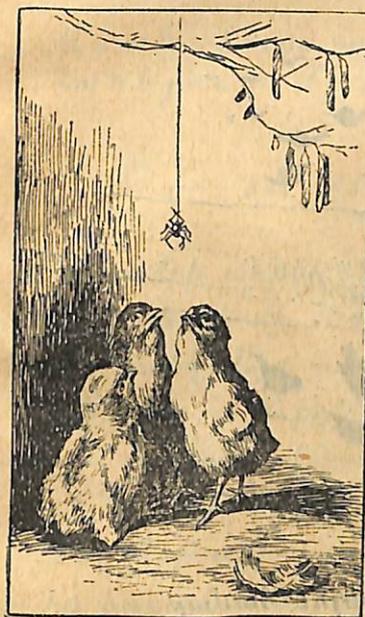
Գարունը եկաւ ամպերով,
Ամպերը եկան անձրևով.
Անձրևը տանեմ արտին տամ,
Արտը ինձ ցորեն տայ,
Ցորենը տանեմ շաղացին տամ,
Ջաղացը ինձ ալիւր տայ.

Բաղիկ բաղիկ
Կարմիր թաթիկ.

Ռ՛ւր ես գնում կամաց, կամաց,
Չագուկներդ չորս կողմդ առած:
— Ես գնում եմ շուր գտնելու,
Չագուկներս լւանալու.
Չագուկներս մաքուր-մաքուր,
Տղոց երեսն աղտ է ու մուր:

Վերջի տողը կասե՞ր բաղիկը, եթէ քո երեսին նայէր:

32. Ռ՞Վ Է Մ Ե Ղ Ա Ի Ո Ր Ը

Սարդը կախ էր արել իր բարակ թելը ծառի ճիւղից ու վայր իջել: Ճուտիկը, Մուտիկը և Ճիւղտուրիկը, Չալ հաւիկի գիծ վառիկները, նրան տեսան:

— Ի՞նչ է, — ճւաց Ճուտիկը:

— Չէ, իմն է, իմը, — ճրկճկաց Ճիւղտուրիկը:

Ու երեքն էլ իսկոյն վազեցին, որ սարդը բռնեն և ուտեն:

Ճուտիկը վազեց՝ անփետուր թևերը թափ տալով:

Մուտիկը վազեց՝ բարակ վիզը ճիգ տալով: Ճիւղտուրիկը վազեց՝ իր վնասւած կարմիր ոտը կաղէկաղ քաշ տալով:

— Հեռացէք, իմն է.— վրա պրծաւ Ճուտիկը:

— Կորէք, իմն է.— հրեց Մուտիկը:

— Չեզ ո՞վ է տալիս.— բոթեց Ճիւղտուրիկը:

Իրար այնքան բռնեցին, հրեցին, որ սարգը էլ չըսպասեց
ու իր թելովը վեր փախաւ:

Վեր փախաւ ու վերեւից նայում էր թէ ինչպէս էին կո-
ւում փսրորիկները ու իրար կտցահարում:

— Հիմի էս ի՞նչ արիք, — ճշում էր Ճուտիկը:

— Դ՛նք վախեցրիք, — ծուում էր Մուտիկը:

— Իմ սարգը ինչ՞ն վախցրիք, — լաց էր լինում Ճիւղտու-
րիկը:

Երեքից ո՞վ էր մեղատու:

Առաժներ 1) Ծները իրար հետ կուեցին, ճամբորդի բանը չաջողեց:

2) Հաւը երազում կուտ կը տեսնի

33. ԾՆՃՂՈՒԿՆԵՐ

Կոտ ու կէս կորեկ ունեմ ցանելու համար,

Ճնճղուկներ թռան եկան ուտելու համար,

Կուացայ քար վեր առայ զարկելու համար:

Ղասաբներ դանակ բերին մորթելու համար,

Ազլիկներ թե քաշեցին փետրելու համար,

Պառաւներ պղինձ դրին եփելու համար:

Դուռ-դրկից շուրջ բազմեցին ուտելու համար,

Տէրտէրներ խաչով եկան օրհնելու համար,

Աշուղներ սագով եկան գովելու համար:

Այ. ճնճղուկիկ,

Կարմիր տոտիկ,

Միպտակ փորիկ,

Ուտեն կուտիկ,

Խմեն շրիկ

Աուի եզրիկ,

Պստիկ-մստիկ,

Փախչեն երթան ման գալու համար:

1) Քարը որ վեր կալայ, քանի՞ ճսճղուկ զարկեցի:

2) Այսքան մարդ ի՞նչ պիտի մորթէին ուտէին:

Առաժ—Չուրը չը տեսած, ոտներդ մի հանի:

Հանելուկ—Մի մարագ, մէջը լիբը ուրագ:

34. ԹՐԹՈՒՐՆ ՈՒ ԽԽՈՒՆՁԸ

Կաղամբի տերեւի վրա ապրում էր մի խխունջ:

Այդ տերեւի մի անկիւնում արդէն վաղուց ընկած էր մի
դեղին հատիկ: Այդ հատիկը թիթեռնիկի ձու էր:

Մի տաք օր ձւից դուրս սողաց մի փոքրիկ թրթուր. խ-
խունջը զարմանքով նայում էր այդ նոր արարածին:

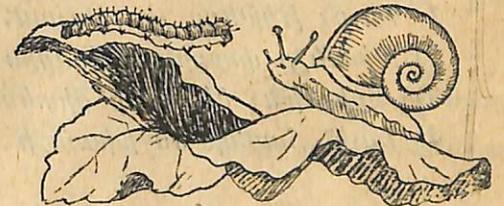
«Ի՞նչ չնչին, ի՞նչ ողորմելի գատ է», մտածում էր նա:

Իսկ թրթուրը շատ ուրախ էր: Նա սիրում էր տաք արե-
ւը, իր կաղամբի տերեւը, ու երջանիկ էր:

Մի օր խխունջը մօտ եկաւ
ու պոզերը շարժելով ասաւ.

— Զարմանում եմ, ինչ՞ն ես
այդպէս միշտ ուրախ: Մեր
կեանքը իսկի էլ այդպէս թե-
թե չէ:

— Ինչ՞ն, — պատասխանեց թրթուրը, — շատ լաւ է: Ծու-

տով էլ մի սիրուն թիթեռ կը դառնամ, կը թռչեմ վեր, արեւ-
ւի ոսկի շողերի տակ. ան, ինչ լաւ կը լինի

Խխունջը երեսը շուռ տալ ու ծիծաղեց.

— Ինչ լիմար բաներ է դուրս տալիս սա:

Քիչ յետոյ թրթուրի ուրախութիւնը կորաւ: Թմրել մնա-
ցել էր մի տեղում:

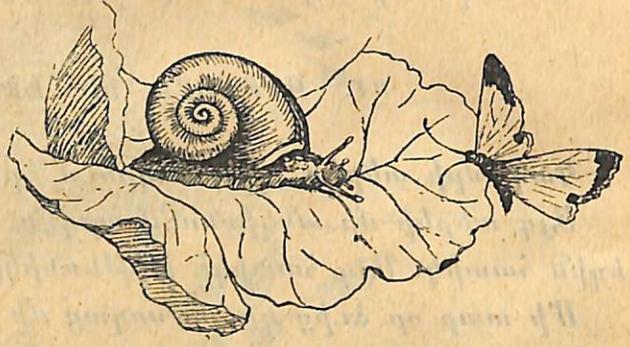
Մի անգամ խխունջը անց էր կենում նրա կողքից, տե-
սաւ որ թրթուրը փաթաթւել էր մի տեսակ կաշւի մէջ ու
անշարժ ընկել:

— Այսպէս էլ յիմար, — բացականչեց խխունջը. — ասում էր՝
թիթեռնիկ պիտի դառնամ, ընկել սատկել է:

Մի քանի ժամանակ էլ անց կացաւ, խխունջը բոլորովին
մոռացել էր իր հարեանին և ապրում էր առաջւայ պէս կա-
ղամբի վրա: Մի օր էլ անց էր կենում նրա գերեզմանի մօ-
տով ու յանկարծ զարմացած կանգ առաւ: Թրթուրի պատը-
ւած կաշւի մօտ նրս-

տած էր մի սիրուն
թիթեռնիկ և նրա
թաւիշ թևերը փայ-
լում էին արևի շողե-
րի տակ:

— Մնաս-բարով,
խխունջ, ես գնում,
եմ. — կանչեց թիթեռնիկը, թևերը թեթև թափ տալով, բարձ-
րացաւ վեր ու կորաւ արևի պայծառ շողերի մէջ:

- 1) Ինչո՞ւ թիթեռը չէր թռչում, քանի դեռ թրթուր էր:
- 2) Խխունջը փոքրիկ թրթուրին ինչո՞ւ էր ողորմելի համարում:
- 3) Ուրիշ ի՞նչ կենդանի գիտես, որ պատեան ունի:
- 4) Ինչի՞ համար են խխունջի պոզերը:

Հանելուկ — Պառաւը նստել է գետնին, բուրբը հագել է բուր-
բին, ասում է՝ մըսում եմ, հա մըսում եմ:

— Ասա, տեսնեմ, մեր գիւղում
Կովերն ի՞նչպէս են կթում:

— Ահա այսպէս են կթում.

Ծիծը խլում հորթուկից,
Հորթը կապում մօր ծնկից,
Կովկիթն իրենց գոգն առնում,
Կովի կողքին կըկրգում.

ՓըՂՂ — բըժժ,
ՓըՂՂ — բըժժ:

- 1) Ուրիշ ո՞ր կենդանիներին են կթում:
- 2) Կաթը ինչո՞ւ են կթում:
- 3) Ինչո՞ւ են կթելիս հորթը կովի ծնկից կապում:

36. ՃԱՆՃԵՐԻ ՉՐՈՅՅՐ

Իրիկունը ճանճերը հաւաք-
ւել էին առաստաղին ու զրոյց
էին անում:

— Տը՛ղղ, տը՛ղղ, ինչ լաւ կին
է Սօֆիա մայրիկը, — ասում էր
մի ճանճ շաքարոտ ստները լի-
զերով: — Ամբողջ օրը շարշարում
է մեզ համար: Թէ՛յի ժամանակ

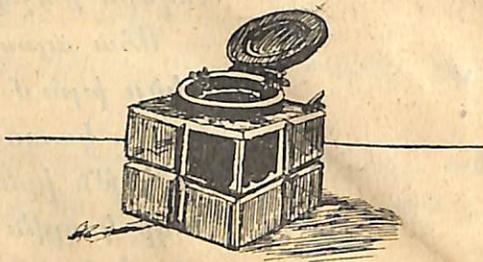
լիք շաքարամանը բերում է դնում մէջտեղը: Մեզ համար
անուշ է պատրաստում, կանֆետ է հանում, բոլորը մեզ
համար:

— Տը՛ղղ, տը՛ղղ, — մէջ մտաւ մի ուրիշը: — Այն օրն էլ երե-
խաները մեր խաղողը ուտում էին, եկաւ խլեց, դրաւ պահա-
րանի գլխին որ մենք ուտենք:

— Իսկ այն արջի նման մարդը, որ հայրիկ են ասում, —
դարձեալ սկսեց առաջինը, — ինչ անպիտան մարդ է: Մի տե-

սակ բան է ծխում, ծխով տունը լցնում է, քիչ է մտում խեղդու-
մես: Առջին էլ փոքրիկ ամանով մի բան է դրել, որ ինքը
թանաք է ասում: Այն օրը
փորձեցի, համը տեսայ, թնւ.
այնպէս դառն էր. քիչ մնաց՝
մէջն էլ խեղդուէր: Շատ ան-
պիտան մարդ է, շատ:

— Ծֆ, — հառաչեցին բոլոր
ճանճերը միասին, — ափսոս չի՞
Սօֆիա մայրիկը:

- 1) Սօֆիա մայրիկն էլ սիրո՞ւմ էր մանձերին:
- 2) Հապա ինչո՞ւ էր այնպէս հոգ քաշում՝ մանձերի համար:

Առաժ — էշն ընկաւ գարու հորը,
Ասաւ՝ էս լաւ է քանց իմ ախորը:

37. Քեռի՛ն Մեռե՛լ է

Գորտը գորտին կանչում է.
— Քեռի՛ն մեռել է, քեռի՛ն մեռել է:
— Ե՞րբ, ե՞րբ, ե՞րբ:
— Մէ-կէ-կէլ օրը, մէ-կէ-կէլ օրը:
— Ղո՞րթ, զո՞րթ, զո՞րթ:

38. Վ Ա Ր Դ Ը

Փոքրիկ տղան մի վարդ տեսաւ,
Տեսաւ մի վարդ դաշտի միջին.
Վարդը տեսաւ, ուրախացաւ,
Մօտիկ վագեց հայի վարդին:

Տղան ասաւ. — Քեզ կը պոկեմ,
Ա՛յ կարմիր վարդ դաշտի միջին:
Վարդը ասաւ. — Տես, կը ծակեմ,
Որ չը մոռնաս փշոտ վարդին:

Ու անհամբեր տղան պոկեց,
Պոկեց վարդը դաշտի միջին,
Փուշը նրա ձեռը ծակեց,
Բայց էլ չօգնեց քնքուշ վարդին.
Քնքուշ վարդին, կարմիր վարդին,
Կարմիր վարդը դաշտի միջին:

- 1) Փուշն ինչո՞ւ համար է:
- 2) Ինչո՞վ է զանազանում ծառը լծվից:
- 3) Ի՞նչով են զանազանում ծառն ու թուփը խտուից ու հացաբոյսերից:

Առաժ — Ամեն ծաղիկ իր հոտն ունի:

39. Ժ Ա Մ Ա Յ ՈՅ Յ

— Չը՛խկ-չը՛խկ, չը՛խկ-չը՛խկ, — հանդարտ ու միա-
կերպ գնում գալիս է ժամացոյցի ճօճանակը:
— Վեր կաց, վեր կաց, Գուրգէն, արդէն եօթը խփել է, —
զարթեցնում է մայրիկը տղին:
— Թող մի քիչ էլ քնեմ, — խնդրում է Գուրգէնը ձգձգե-
լով: — Մեր ժամացոյցը առաջ է վազում:
— Ո՛չ-ո՛չ, ո՛չ-ո՛չ, — պատասխանում է ժամացոյցը պատից:

Գուրգէնը գալիս է դպրոցից, վերարկուն հանում է,
զլիարկը դէն շարտում:

— Ե-կա՞ր, Ե-կա՞ր, — ողջունում է նրան ժամացոյցը:
— Ո՛ւ՛ֆ, դեռ մէկը չը կայ, իսկ հայրիկը միշտ երկուսին
է գալիս:

Աւ Գուրգէնը կանգնում է ժամացոյցի առջև, ոտը գետնին է զարնում ու կանչում.

—Ի՞նչ դանդաղ ես բանում, ժամացոյց: Մի քիչ շո՛ւտ. ես շատ եմ սոված:

—Ես-չէ, ես-չէ.—ծաղրում է նրան ժամացոյցը, իր երկար ճօճանակը հանգիստ աջ ու ձախ շարժելով:

Թէյը վաղուց հաւարել են: Գուրսը վաղուց մթնել է:

Գուրգէնը նոր է նստել դասերը սերտելու:

Իսկ ժամացոյցը ահագին աչքը չռել՝ նայում է ու կրկնում.

—Այ-այ, այ-այ:

1) Ի՞նչպիսի տղայ էր Գուրգէնը:

2) Ժամացոյցը մըր է քնում:

Ա. ա. ծ. ն. ե. բ.—1) Բան դրին՝ փախաւ, հաց դրին՝ հասաւ:

2) Այսօրեայ գործը վաղան մի թողնի:

40. ՈՆՅ ԵՆ ՀԱՐՈՒՄ ԽՆՈՅԻՆ

Թուր ծառից կապեցին,
Հաստ խնոցին կախեցին,
Երկու ծայրից բռնեցին,
Տարան բերին շարժեցին,

Թըլըխկ—չըլըխկ,

Չըլըխկ—թըլըխկ:

Ահա այսպէս հարեցին
Դեղին կարագ հանեցին:

1) Կարագը ի՞նչից հարեցին:

2) Կարագը հանելուց յետոյ՝ խնոցում ի՞նչ մնաց:

3) Չեղ մօտ էլ այսպէ՛ս են խնոցի հարում:

41. ԽՆՈՅԻ

Հարի, հարի, խնոցի,

Մէջդ բարի, խնոցի,

Ունկդ բարակ, խնոցի,

Մէջդ կարագ, խնոցի:

42. ԵՐԿՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

—Հայրիկ ջան, ի՞նչ կայ մեր այգիներից դէնը,—հարցրեց Յասմիկը:

—Չը գիտե՞ս, աղջիկս: Արտեր:

—Իսկ արտերից դէ՞նը, հայրիկ:

—Սարեր: Տես:

—Իսկ սարերից դէ՞նը:

—Կրկին սարեր, կրկին ձորեր, ծովեր:

—Իսկ ծովերից դէ՞նը:

—Ուրիշ երկիրներ, ուրիշ աշխարհներ, էլի ծով, էլի ցամաք եւ գիտե՞ս, հողիս, եթէ այդպէս գնաս ու գնաս, ո՞ւր կը հասնես:

—Ո՞ւր:

—Հէնց այնտեղ, որտեղ հիմա կանգնած ես:

—Վա՛հ,—գարմացաւ Յասմիկը:

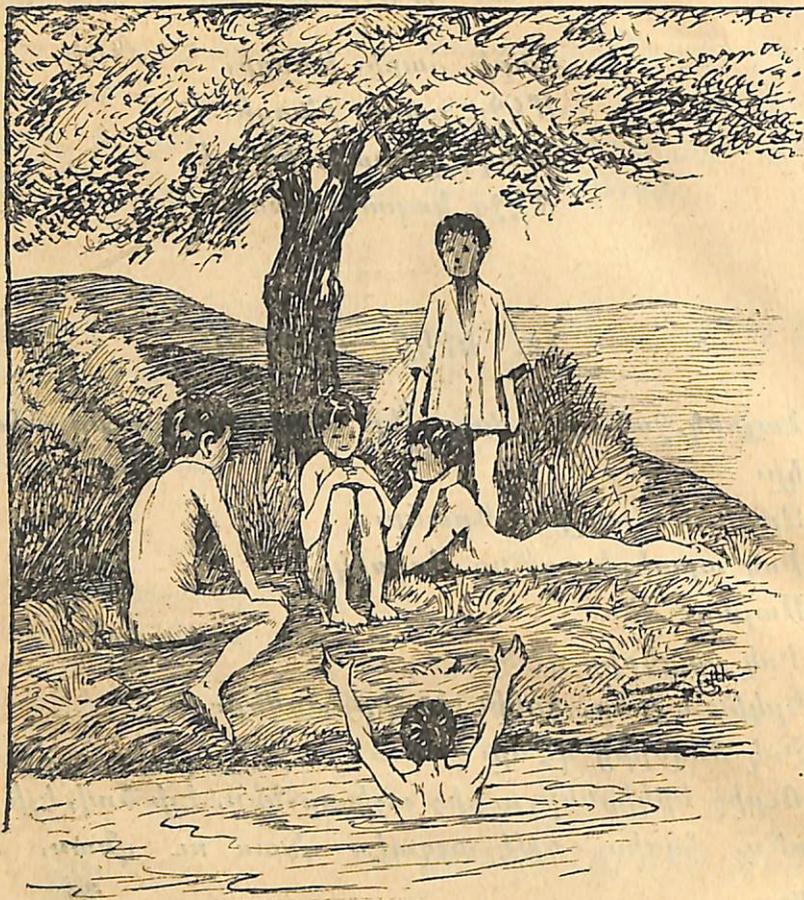
1) Խնձորի վրա նստել էին երկու ծանծ. մէկը ծամբայ ընկաւ—, գնաց ուղիղ, ուղիղ մ'իշտ առաջ. ո՞ւր հասաւ:

2) Գիտե՞ս ինչ ձեռ ունի երկերը:

3) Ի՞նչով են ծամբորդում ցամաքի վրա. ի՞նչով են ծամբորդում ջրի վրա:

4) Ի՞նչ տեսակ աղջիկ էր Յասմիկը:

Հ ա ն ե լ ու կ—Կ'երթայ, կ'երթայ՝ ճամբայ չը կայ, ճամբայ կ'երթայ՝ փոշի չը կայ:

43. Վ Տ Ա Կ

Մեր գիւղից վեր մինչ էսօր
Մի հին ծառ կայ մենաւոր:
Պարզ լեռնային մի վտակ
Խորտջում է նրա տակ:
էն վրտակում կէս օրին,
Երբ որ շորից նեղանում,
Գնում էինք լողանում:

Մեր գիծ, տկոբ խմբակով,
Աղաղակով, աղմուկով,
Խաղում էինք, վազվզում
Գոյնգոյն, մանրիկ աւազում,
Ու միշտ յոգնած ժամանակ
Նստում էն հին ծառի տակ:

1) Ո՞րտեղից է գալիս վտակը: Ո՞ր է գնում:

2) Ինչիցն է որ աւազ է լինում ջրի ափին:

Ա.ռ.ա.ծ.—Ձուրն իր ճամբէն կը գտնի:

Հանելուկներ—1) Էս կողմը դար, էն կողմը դար, մէջն
անդադար:

2) Ձին գնաց, թամբը մնաց:

Շ ու տ ա ս ե լ ու կ—«Փոկակապ Ակոփ ապի, ինձ համար մի փոկ
կապի, բեղ ասեմ՝ փոկակապ Ակոփ ապի:»

44. * * *

Փոքրիկ Արտաշէսը շւշա-
ցնելով գնում էր ձորով:
Յանկարծ լսեց, որ մի ուրիշն
էլ է շւացնում: Հէնց ի-
մացաւ ընկերն է, կանգնեց,
ձայն տւաւ.

—Վահանն, դ՞ու ես:

—Ես...

—Ատան, մեր հորթը ո՞ւր
գնաց. տեսար:

—Սար...

—Հանա՞ք ես անում, ի՞նչ է:

—Չէ...

—Վա՛յ. էդ հօ գայլը կ'ըւտի:

—Ուտի...

Արտաշէսը լալով վազեց տուն. տեսաւ՝ հորթն էլ է տանը,
Վահանն էլ:

1) Հապա ո՞վ էր Արտաշէսին պատասխան տուողը:

2) Ի՞նչ ղնենք այս պատմութեան վերնագիրը:

Մ.ռ.ա.ծ.ներ 1) Դատարկ կարասը մեծ ձայն կը տայ:

2) Կարասումը ինչ ձայն տաս՝ էն կը լսես:

45. ԾՏԻ ԶԱՐՄԱՆՔԸ

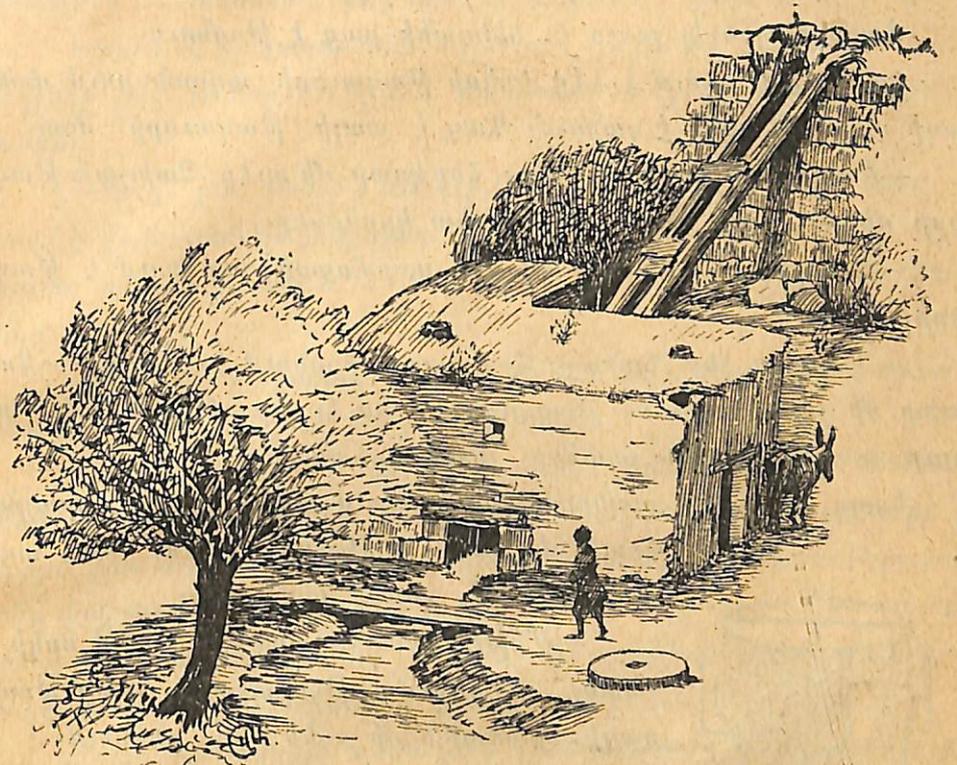
Քեռի Խէչանի այգում խաղողը հասել էր: Թըռչունները մէջը բէֆ էին անում, մանաւանդ մի փոքրիկ ծիտ: Նա ծնւել էր հէնց այդ այգում, մի սալորենու երկու ճիւղի արանքում: Ամբողջ օրը թռչում էր ողկոյզից ողկոյզ, այստեղ մի հատիկ, այնտեղ մի հատիկ, անուշ էր անում ու երգում: Մի օր էլ տեսաւ՝ գիւղացիք բթոցներով թափւել են այգին: Հեռացաւ, թառ եղաւ մի ծառի, ու խէթ-խէթ նայում էր այնտեղից: Տեսաւ որ գիւղացիք դանակներով կտրատում են ողկոյզները, բթոցներն ածում, շալակում տանում:

— Էս ի՞նչ անասուած բան է. ի՞նչ են անում էս մարդիկը իմ այգում, ո՞ւր են տանում իմ խաղողը. — զարմացած մտածում էր նա և չէր կարողանում հասկանալ:

- 1) Ո՞ւր էին տանում խաղողը:
- 2) Էս ամենը տարւայ ո՞ր եղանակին էր:
- 3) Խաղողից ի՞նչ են պատրաստում:
- 4) Խաղողի հետ միասին էլ ուրիշ ի՞նչ պտուղներ են համում:

Ա. ու ա ծ — Ծառը քանի պտուղ շատ ունենայ, գլուխը քաշ կը գցի:

46. Զախչախ քաղաւոր

Լինում է, չի լինում մի աղքատ ջաղացպան:

Մի պատուած բուրբ հագին, մի ալրոտ փոստալ գլխին ապրելիս է լինում գետի ափին, իր կիսաւեր ջաղացում: Ունենում է մի մոխրոտ բաղաճ ու մի կտոր պանիր:

Մի օր գնում է, որ ջաղացի ջուրը թողնի, գալիս է տեսնում պանիրը չըկայ:

Մին էլ գնում է ջուրը կապի, գալիս է տեսնում՝ բաղաճը չըկայ:

Էս ո՞վ կըլինի, ո՞վ չի լինի: Մտածում է մտածում ու ջաղացի շէմքում թակարդ է լարում: Առաւօտը վեր է կենում, տեսնում մի աղւէս է ընկել մէջը:

— Հը՞, գող անիծւած, դու ես կերել իմ պանիրն ու բաղաճը հաւկաց՝ հիմի ես քեզ պանիր ցոյց տամ: — Ասում է ջաղացպանն ու լինողը վերցնում է, որ աղւէսին սպանի:

Աղւէսը աղաչանք պաղատանք է անում: Ինձ մի սպանի—ա-

սում է—մի կտոր պանիրն ինչ է, որ դրա համար ինձ սպանում ես: Կենդանի բաց թող, ես բեզ շատ լաուլթիւն կանեմ:

Ջաղացպանն էլ լսում է, կենդանի բաց է թողնում:

էս աղւէսը գնում է, էդ երկրի թագաւորի աղբանոցում ման է գալի ման, մի ոսկի է գտնում: Վագ է տալի թագաւորի մօտ:

—Թագաւորն ապրած կենայ, ձեր կտոր մի տէք, Չախչախ թագաւորը մի քիչ ոսկի ունի, չափենք ետ կրբերենք:

—Չախչախ թագաւորն ո՞վ է,—զարմացած հարցնում է թագաւորը:

—Գու գեռ չես ճանաչում,—պատասխանում է աղւէսը:—Չախչախը մի շատ հարուստ թագաւոր է, ես էլ իր վեզիրն եմ: Կտոր տուր, տանենք ոսկին չափենք. յետոյ կըճանաչես:

Կտոր առնում է տանում, աղբանոցում գտած ոսկին ամրացնում կտտի ճեղքում, իրիկունը բերում, ետ տալի. ճֆ, ասում է, զօռով չափեցինք:

—Միթէ ճշմարիտ սրանք կտտով ոսկի են չափել, մտածում է թագաւորը: Կտոր թափ է տալի, զրնչալէն մի ոսկի է վէր ընկնում:

Միւս օրը աղւէսը ետ գալիս է, թէ՛ Չախչախ թագաւորը մի քիչ ակն ու մարգարիտ

ունի. ձեր կտոր տէք, չափենք կը բերենք:

Կտտն առնում է տանում: Մի մարգարիտ է գտնում. կոխում է կտտի արանքը, էլ ետ իրիկունը ետ բերում:

—Օֆ, ասում է, մեռանք մինչև չափեցինք:

Թագաւորը կտոր թափ է տալի, մարգարիտը դուրս է թռչում:

Մնում է զարմացած, թէ էս Չախչախ թագաւորն ինչքան հարուստ պէտք է լինի, որ ոսկին, ակն ու մարգարիտը կտտով է չափում:

Մնց է կենում մի բանի օր: Մի օր էլ աղւէսը գալիս է թագաւորի մօտ խնամախօս, թէ՛ Չախչախ թագաւորը պէտք է ամուսնանայ, քո աղջիկն ուզում է:

Թագաւորն ուրախանում, աշխարհքով մին է լինում:

—Դէ գնացէք, ասում է, շուտ արէք, հարսանիքի պատրաստութիւն տեսէք:

Թագաւորի պալատում իրար են անցնում, հարսանիքի պատրաստութիւն են տեսնում, իսկ աղւէսը ջաղացն է վագում:

Վագում է ջաղացպանին աչքալուս տալի, թէ՛ հապա՛ թագաւորի աղջիկը բեզ համար ուզել եմ: Պատրաստ կաց, որ գնանք հարսանիք անենք:

—Վա՛յ, բու տունը քանդւի, այ աղւէս. էդ ինչ ես արել,—ասում է վախեցած ջաղացպանը: Ես ով, թագաւորի աղջիկը ով: Ոչ ապրուստ ունեմ, ոչ տուն ու տեղ, ոչ մի ձեռք շոր... Հիմի ես ինչ անեմ...

—Գու մի վախենայ, ես ամեն բան կանեմ.--հանգստացնում է աղւէսն ու ետ վագում թագաւորի մօտ:

Վագելով ընկնում է պալատը. Հայ հարնյ, Չախչախ թագաւորը մեծ հանդէսով գալիս էր, որ պսակի: Ամբիւն թշնամի զօրքերը յանկարծ վրա տւին, մարդկանց կոտորեցին, ամեն բան տարան: Ինքը ազատւեց փախաւ: Չորում մի ջաղաց կայ, եկել է մէջը մտել: Ինձ ուղարկեց, որ գամ իմաց անեմ, շոր տանեմ, ձի տանեմ, գայ պսակի, շուտով գնայ իր թշնամիներեց վրէժն առնի:

Թագաւորն իսկոյն ամեն բան պատրաստում է, տալիս աղւէսին, հետն էլ շատ ձիաւորներ է դնում, որ պատուով ու փառքով իր փեսին պալատ բերեն:

Գալիս են հանդէսով ջաղացի դռանը կանգնում: Ջաղացպանի բուրքը հանում, թագաւորի շորերը հագցնում, նստեցնում են նժոյգ ձիուն: Նըջապատւած մեծամեծներով, առջևից ձիաւորներ, ետևից ձիաւորներ—էսպէս հանդէսով բերում են թագաւորի պալատը: Իր օրումը պալատ չը տեսած ջաղացպան—շշկլւած, բերանը բաց մին շորս կողմն է, մին հագի շորերին է նայում, խլշկոտում ու զարմանում:

—էս ի՞նչու չըտեսի նման դէս ու դէն է նայում, աղւէս ախպէր,—հարցնում է թագաւորը:—Կարծես տուն չըլինի տեսած, շոր չըլինի հագած:

—Ձէ, դրանից չի,—պատասխանում է աղւէսը:—Նայում է ու համեմատում իր ունեցածի հետ, թէ իր ունեցածը որտեղ, էս որտեղ...

Նստում են ճաշի: Տեսակ տեսակ կերակուրներ են բերում: Ջաղացպանը չի իմանում՝ որին ձեռք տայ կամ ինչպէս ուտի:

—Ի՞նչու չի ուտում, աղէս ախպէր, հարցնում է թագաւորը:

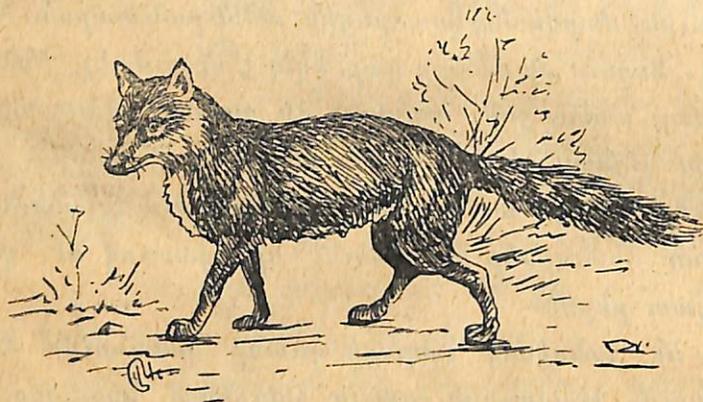
—Գալու ժամանակ ճամբին որ կողոպտեցին, նրա համար միտք է անում: Ձէք կարող երեակայել, տէր թագաւոր, թէ ինչքան բան տարան և վերջապէս ինչ անպատուութիւն էր էտ մեր թագաւորի համար: Ի՞նչպէս հաց ուտի,—պատասխանում է աղէսը հառաչելով:

—Բան չըկայ, դարդ մի անի, սիրելի փեսայ, աշխարհք է, էդպէս էլ կըպատահի,—խնդրում է թագաւորը:—Այժմ հարսանիք է, ուրախանանք, քէֆ անենք:

Ու քէֆ են անում, ուտում, խմում, ածում, պար գալի. եօթնօր, եօթ գիշեր հարսանիք անում: Աղէսն էլ դառնում է քաւոր:

Հարսանիքից յետոյ թագաւորը իր աղջկանը մեծ բաժինք է տալի ու հանդէսով ճամբայ դնում Չախչախ թագաւորի հետ:

—Կացէք, ես առաջ գնամ տունը պատրաստեմ, դուք իմ ետեից

եկէք, ասում է քաւոր աղէսը ու վազ տալի:

Վազ է տալի վազ, տեսնում է մի դաշտում մեծ նախիր է արածում:

—էս ո՞ւմ նախիրն է:

Ասում են.—Շահ-Մարինը:

—Պա՛, Շահ-Մարի անունը էլ չըտար, որ թագաւորը նրա վրա բարկացել է, զօրքով իմ ետեից գալիս է. ով նրա անունը տաւ՝ գլուխը կտրել կը տայ: Որ հարցնի թէ ումն է, ասէք Չախչախ թագաւորինը. թէ չէ՛ վայն եկել է ձեզ տարել:

Վազ է տալի վազ. տեսնում է ոչխարի հօտը սարերը բռնել է:

—էս ո՞ւմն է:

—Շահ-Մարինը:

Հովիւներին էլ նոյնն է ասում:

Վազ է տալի վազ. տեսնում է ընդարձակ արտեր, հնձուրները միջին հնձում են:

—էս ո՞ւմ արտերն են:

—Չահ-Մարինը:

Հնձուրներին էլ նոյնն է պատիրում:

Վազ է տալի վազ. տեսնում է անվերջ խոտհարքներ:

—էս ո՞ւմն են:

—Շահ-Մարինը:

Խոտ հարողներին էլ նոյնն է ասում:

Հասնում է Շահ-Մարի պալատին:

—Շահ-Մար, ա՛ Չահ-Մար,—գոռում է հեռից վագելով:—Քուտունը չըբանդի, միամիտ նստել ես: Թագաւորը քեզ վրա բարկացել է, մեծ զօրքով գալիս է, որ քեզ սպանի, տուն ու տեղը քանդի, տակն ու վրա անի, ունեցած չունեցածդ էլ թագաւորական գրի: Մի անգամ քեզ մօտ մի վառիկ եմ կերել. էն աղուհացը գեռ չեմ մուացել: Վագեցի, եկայ, որ քեզ իմացնեմ: Երևա արա, գլխիդ ճարը տես, բանի չի եկել:

—Ի՞նչ անեմ, ո՞ւր գնամ,—հարցնում է սարսափած Շահ-Մարը ու տեսնում է, որ ճշմարիտ, հեռից փոշի բարձրացնելով գալիս է թագաւորը:

—Փախի, շուտով ձի նստի փախի, էս երկրից կորի, էլ ետ չընայես:

Շահ-Մարը իսկոյն նստում է իր լաւ ձին ու փախչում իր երկրից:

Աղէսի ետեից գալիս են հարսանքաւորները: Գալիս են գուռնով, թմբուկով, երգով, զօրքով, հրացան արձակելով ու աղմուկով:

Գալիս են Չախչախ թագաւորն ու իր կինը ոսկեգօծ կառքի մէջ, նրանց առջևից ու ետեից անհամար ձիաւորներ:

Հասնում են մի դաշտի: Տեսնում են մեծ նախիր է արածում:

—էս ո՞ւմ նախիրն է, հարցնում են ձիաւորները:

—Չախչախ թագաւորինը, պատասխանում են նախրապանները:

Անց են կենում: Հասնում են սարերին: Տեսնում են ոչխարի ախպտակ հօտը սարերը բռնել է:

— Էս ումն է, հարցնում են ձիաւորները:

— Չախչախ թագաւորինը, պատասխանում են հովիւները:

Անց են կենում: Հասնում են ընդարձակ արտերի:

— Էս ում արտերն են:

— Չախչախ թագաւորինը:

Հասնում են խոտհարքներին:

— Էս ումն են:

— Չախչախ թագաւորինը:

Ամենքը մնացել են զարմացած, Չախչախ թագաւորն ինքն էլ թիչ է մնում խելքը թռցնի:

Էսպէսով Աղւէսի ետեից գալիս են, հասնում Շահ-Մարի պալատներին:

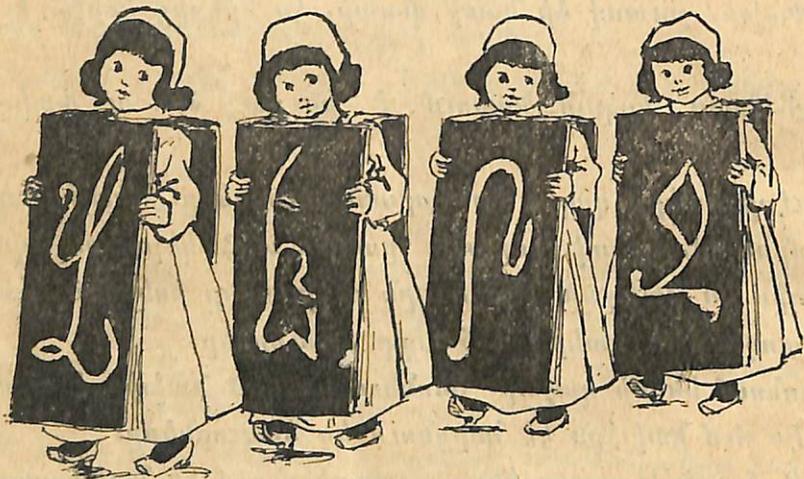
Քաւոր Աղւէսն Էնտեղ արդէն տէր է դառել, կարգադրութիւններ է անում: Ընդունում է խնամիներին ու նորից սկսում են բէֆը:

Հէյ, ջան երեխէր, քէֆ արէր դուր էլ:

Էսպէս հարսանիք երբ կըլնի մէկ էլ:

Որ ջաղացպանը դառնայ թագաւոր:

Ջաղացը պալատ, աղւէսը քաւոր:

ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Է - ՈՎ ԳՐԻՈՂ ԲԱՌԵՐ

աղւէս	դէպի	մէջ	վէգ
բզէգ	դէս ու դէն	նւէր	վէճ
գէր	թէկուղ	շէկ	վէրբ
գոմէշ	կէս	պարտէզ	վրէժ
դէգ	կէս	պէս	տգէտ
դէմ	մէգ	պէտք	
դէմբ	մէկ	սէր	

Օ - ՈՎ ԳՐԻՈՂ ԲԱՌ

ակօս	եօթը	կրօն
աղօթք	գրօննել	կօշիկ
ամօթ	դօրք	հօտ
առաւօտ	լօշ	հօտաղ
արօտ	խելօք	հօր (հս)
արօր	խօսք	մօր (մս)
գօտի	ծանօթ	մօտ
դրօշակ	ծնօտ	մօրուք
եզրօր	կարօտ	յօնք

Յ - ՈՎ ԳՐԻՈՂ ԲԱՌ

յաղթել	յասմիկ	յարմար
յամառ	յատակ	յետոյ
յայտնի	յատուկ	յիմար
յանդիմանել	յարգել	յիշել
յանկարծ	յարկ	յոգնել
յանցանք	յարձակել	յոյս

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐԻ ԼՈՒ

1 Ճամբայ	51	8 Ստւեր	62	տրտ	70
2 Անկողին	54	9 Հոր	64	16 Սաղ	72
3 Գիշեր	56	10 Միլեր	65	17 Բերան	79
4 Երկինք, աստղ	58	11 Գիր	66	18 Կաղամբ	80
5 Սամաւար	60	12 Տրեխներ	67	19 Նաւ	85
6 Ճրագ	60	13 Յորեն	69	20 Գետ	87
7 Մատ, մատանի	56	14 Ծուխ	69	21 Կամուրջ	87

Յ Ա Ն Կ

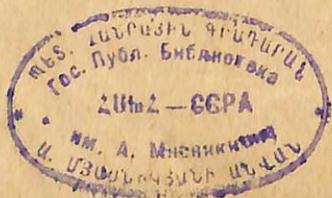
ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

1. Մուկն ու մանուկը	10
2. Պըստիկ նապաստակը	12
3. Սըրամիտ Սուրէնը	13
4. *Օրօր	15
5. Արագիլն ու գորարը	16
6. Պարոն գըդակը	17
7. Տերենները ընկնում են	19
8. Սըրտոտ որսկանը	21
9. Աշուն	22
10. Եղնիկի տէրը	23
11. *Աշնան վերջը	24
12. Չար Եղօն և իր եղբայրը	28
13. *Կոյր աշուղը	29
14. *Ամպն ու սարը	30
'ախի վերջակէտը	32
Հնարազէտ Համօն	34
17. Էս սեղանն ու էն սեղանը	36
18. *Կատու , Գ. Քաթիպա	37
19. Անքուն գետի հեքիաթը	38
20. Չմեռ	39
21. Ծախ գուլպաները	40
22. Դժևար հանելուկ	41
23. *Գըրիչ	43

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

1. *Հուսաբացին	49
2. Ճամբորդներ, ժողովրդ.-ից	50
3. *Շունը	51
4. Ուլիկը	52
5. Արդէն աշակերտ է	53
6. Խելօք հաշիւ	54
7. *Կճուճը, ժողովրդական	54
8. Արև ու լուսին, ժողովրդ.-ից	55
9. *Ծաղիկները	56
10. Սուտասանը, ժողովրդ.-ից	57

11. *Փխօն, ժողովրդ.-ից.	58
12. Խոհանոցում	59
13. Չեռքի մատները, ժողովրդ.	60
14. Կացին ախպէր, ժողովրդ.	61
15. Պստիկ պատմութիւն	62
16. *Կանանչ ախպէր.	63
17. Չուրը փախաւ	64
18. *Ծոյլ աղջիկ, ժողովրդ.-ից.	65
19. Ծոյլ աղան, ժողովրդ.-ից	65
20. Դասին	65
21. *Կռունկներ, ժողովրդ.-ից	66
22. Արագիլների դարձը	66
23. *Արագիլ, ժողովրդ.-ից	68
24. Հատիկի դարթնելը	68
25. Գիժ քամին	6
26. *Գութան	70
27. Ծիտը, ժողովրդ.-ից	71
28. Աստծու սեղանը	7
29. *Ուլունք, ժողովրդ.-ից	74
30. Անճոռնի ճուտիկը	75
31. *Բաղիկ, Քաթիպա	77
32. Ո՞վ է մեղաւորը	77
33. *Ճնճղուկներ, ժողովրդ.-ից	78
34. Թրթուրն ու խխունջը	79
35. *Կիթ, Ա. Արարատեան	81
36. Ճանճերի զրոյցը	81
37. Քեռին մեռել է, ժողովրդ.	82
38. *Վարդը	82
39. Ժամացոյց	83
40. Ո՞նց են հարում, Ա. Ար.	84
41. Խնոցի, ժողովրդական	85
42. Երկրի շուրջը	85
43. *Վտակ	86
44. Արձագանք	87
45. Ծախ դարմանքը	88
46. Չախչախ թագաւոր, հեքիաթ 89	

3666

2013

« Ազգային գրադարան

NL0059793

